

Bacheloroppgave

IDR600 Sport Management

Dommere og implementering av VAR (Video Assistant Referee) i norsk fotball.

En kvantitativ studie med pragmatisk abduktiv tilnærming av norske Eliteserieklassers syn på norske dommere og en eventuell implementering av videodømming i Norge.

Håkon Meisingset Solheim

Totalt antall sider inkludert forsiden: 48

Molde, 20.05.2019

Obligatorisk egenerklæring/gruppeerklæring

Den enkelte student er selv ansvarlig for å sette seg inn i hva som er lovlige hjelpemidler, retningslinjer for bruk av disse og regler om kildebruk. Erklæringen skal bevisstgjøre studentene på deres ansvar og hvilke konsekvenser fusk kan medføre. Manglende erklæring fritar ikke studentene fra sitt ansvar.

<i>Du/dere fyller ut erklæringen ved å klikke i ruten til høyre for den enkelte del 1-6:</i>		
1.	Jeg/vi erklærer herved at min/vår besvarelse er mitt/vårt eget arbeid, og at jeg/vi ikke har brukt andre kilder eller har mottatt annen hjelp enn det som er nevnt i besvarelsen.	☒
2.	Jeg/vi erklærer videre at denne besvarelsen: <ul style="list-style-type: none"> • ikke har vært brukt til annen eksamen ved annen avdeling/universitet/høgskole innenlands eller utenlands. • ikke refererer til andres arbeid uten at det er oppgitt. • ikke refererer til eget tidligere arbeid uten at det er oppgitt. • har alle referansene oppgitt i litteraturlisten. • ikke er en kopi, duplikat eller avskrift av andres arbeid eller besvarelse.	☒
3.	Jeg/vi er kjent med at brudd på ovennevnte er å <u>betrakte som fusk</u> og kan medføre annullering av eksamen og utestengelse fra universiteter og høgskoler i Norge, jf. Universitets- og høgskoleloven §§4-7 og 4-8 og Forskrift om eksamen §§14 og 15.	☒
4.	Jeg/vi er kjent med at alle innleverte oppgaver kan bli plagiatkontrollert i URKUND, se Retningslinjer for elektronisk innlevering og publisering av studiepoenggivende studentoppgaver	☒
5.	Jeg/vi er kjent med at høgskolen vil behandle alle saker hvor det forligger mistanke om fusk etter høgskolens retningslinjer for behandling av saker om fusk	☒
6.	Jeg/vi har satt oss inn i regler og retningslinjer i bruk av kilder og referanser på biblioteket sine nettsider	☒

Personvern

Personopplysningsloven

Forskningsprosjekt som innebærer behandling av personopplysninger iht.

Personopplysningsloven skal meldes til Norsk senter for forskningsdata, NSD, for vurdering.

Har oppgaven vært vurdert av NSD?

ja nei

- Hvis ja:

Referansenummer: 168102

- Hvis nei:

Jeg/vi erklærer at oppgaven ikke omfattes av Personopplysningsloven:

Helseforskningsloven

Dersom prosjektet faller inn under Helseforskningsloven, skal det også søkes om forhåndsgodkjenning fra Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk, REK, i din region.

Har oppgaven vært til behandling hos REK?

ja nei

- Hvis ja:

Referansenummer:

Publiseringsavtale

Studiepoeng: 15

Veileder: Erlend Vik

Fullmakt til elektronisk publisering av oppgaven

Forfatter(ne) har opphavsrett til oppgaven. Det betyr blant annet enerett til å gjøre verket tilgjengelig for allmennheten (Åndsverkloven, §2).

Alle oppgaver som fyller kriteriene vil bli registrert og publisert i Brage HiM med forfatter(ne)s godkjenning.

Oppgaver som er unntatt offentlighet eller båndlagt vil ikke bli publisert.

Jeg/vi gir herved Høgskolen i Molde en vederlagsfri rett til å gjøre oppgaven tilgjengelig for elektronisk publisering:

ja   nei

Er oppgaven båndlagt (konfidensiell)?

ja   nei

(Båndleggingsavtale må fylles ut)

- Hvis ja:

Kan oppgaven publiseres når båndleggingsperioden er over?

ja   nei

Dato: 20.05.2019

Antall ord: 12221

Forord

Innleveringen av denne bacheloroppgaven betyr slutten på tre fine år ved Høgskolen i Molde, men den betyr også kanskje starten for det oppgaven handler om – VAR i Norge. Under tiden min i Molde har jeg blitt kjent med mange fine studenter og jeg har fått muligheten til å jobbe med sport i både NTB og Romsdals Budstikke som har vært fantastisk. Jeg har virkelig nytt tiden min i Molde og tar med meg mange fine erfaringer og opplevelser.

Min enorme sportsinteresse har jeg arvet av faren min. Det er også den personen jeg hørte prate om videodømming først for mange, mange år siden. Vi har diskutert sport siden jeg var liten og jeg må beklage overfor ham at jeg ikke kunne referere til han som fasit i denne oppgaven slik han ønsket.

Jeg vil rette en enormt stor takk til familien min som har støttet meg under studieperioden. Både økonomisk og emosjonelt. Det har betydd utrolig mye for meg. Tusen takk til de som har satt av tid til å svare på undersøkelsen. Uten svar hadde ikke arbeidet med denne oppgaven vært lett. Jeg vil også rette en stor takk til medstudentene og romkameratene mine ved skolen som har gjort oppholdet i Molde uforglemmelig. Jeg må også takke de foreleserne som er flinke på skolen og veilederen min på denne oppgaven.

Sammendrag

De siste årene har flere og flere turneringsformer verden over tatt i bruk VAR (Video Assistant Referee). Videodømming har blitt brukt i andre idretter som amerikansk fotball og ishockey, men i fotballen har det ikke blitt tatt i bruk før dette tiåret. I norsk fotball har det vært mye kjefting på dommerne på banen og gjennom media. Videodømming har blitt innført i mange europeiske ligaer og er på vei inn flere steder. Derfor kan det være interessant å se på muligheten for å innføre teknologien i Norge.

For at videodømming skal innføres i Norge må enkelte pådrivere ønske det. Dommerne og klubbene er sentrale her. Dommerne ønsker en slik løsning. Derfor ser denne oppgaven på hva de sportslige lederne i Eliteseriekubbene 2019 synes om videodømming. Det ble valgt kvantitativ metode for å stille mange spørsmål om videodømming til de sportslige lederne i klubbene i Eliteserien 2019 på en effektiv måte.

Oppgaven kommer frem til at de sportslige lederne i klubbene som spiller i Eliteserien 2019 er ganske positive til den norske dommerstanden. De er opptatt av rettferdighet i fotball og flere er åpne for å teste ut videodømming. På bakgrunn av den teorien som finnes og svarene avgitt i undersøkelsen er denne oppgaven positiv til å teste ut videodømming i norsk toppfotball. Det finnes relativt lite empirisk forskning rundt emnet grunnet at det er så nytt. Men det er mye teori i form av mange meninger og skrivelser rundt VAR som blir dratt frem i denne oppgaven.

Innhold

1.0	Innledning	1
2.0	Teori	4
2.1	Forutsetninger for en vellykket endring	4
2.1.1	En følelse av krise	4
2.1.2	En klar visjon som må kommuniseres bedre ut	5
2.1.3	Forbund og interesseorganisasjoner må stå bak VAR.....	5
2.1.4	Kortsiktige lett oppnåelige mål	6
2.2	Prøveprosjektet VAR.....	6
2.3	Hvor det er i bruk, har blitt brukt og planlegges	8
2.4	Situasjoner som fører til diskusjon rundt VAR.....	9
2.5	Teknologisk determinisme vs. tradisjonisme	10
2.6	Dommerperspektivet	12
2.7	Spillteori	14
2.8	Rettferdighet	15
3.0	Kvantitativ metode med en pragmatisk abduktiv tilnærming	17
3.1	Design.....	17
3.2	Spørreundersøkelse	18
3.3	Validitet og reliabilitet.....	19
4.0	Resultat	21
4.1	VAR.....	21
4.2	Rettferdighet og konkurransebalanse	21
4.3	Dommerprestasjoner.....	22
4.4	VAR og tallene så langt.....	23
4.5	Sportslig klubbperspektiv	23
4.6	Klubbens villighet til finansiering.....	24
4.7	Utforming av VAR.....	25
4.8	Korrelasjon mellom forutsetninger i klubbene og svar	26
5.0	Diskusjon	27
6.0	Konklusjon	31
7.0	Referanser	33
8.0	Vedlegg 1	40

1.0 Innledning

Fotball er verdens største idrett og genererer ekstremt mye oppmerksomhet (Sawe 2018). Så lenge sporten fotball har eksistert, har den vært i utvikling. Taktikk, teknikk, organisering, støtteapparat, treningsmetoder, regler, turneringsformer, stadioner, spillere, trenere, dommere, utstyr, sponning og mye annet har endret seg og utvikles stadig. Endringene har kommet fra forskjellige pådrivere. Bosmandommen i 1995 førte til store endringer i overganger for spillere mellom klubber. Bosmandommen førte til at spillere kan signere for hvem de vil ved kontraktsslutt. Innføringen av 3-poengsystemet kom til Norge i 1987 og ble innført for å oppmuntre til mer offensiv fotball. En konsekvens man ikke tenkte over da systemet ble innført var at konkuransbalansen ble dårligere i ligaer som innførte 3-poengsystemet (Haugen og Heen 2018). Tilbakespillsregelen kom litt etter for å hindre sløsing av tid (From 1863 to the Present Day). I nyere tid har vi sett innføringen av Hawk Eye og Financial Fair Play. Hawk Eye er mållinjeteknologi som gir dommeren svaret på om ballen har vært over linja eller ei. Financial Fair Play ble introdusert som en konsekvens av at mange klubber har hatt økonomiske utfordringer etter økende overgangssummer og lønninger de siste årene. Alle disse endringene har kommet for å forsøke å forbedre eller beskytte en side ved fotballen.

En av de mest omtalte regelendringene som har vært foreslått i det siste er VAR (Video Assistant Referee). Videoassistentdommer, som det blir oversatt til på norsk, er en ekstra dommer i dommerteamet som ser repliser av situasjoner som oppstår i kamp på TV. Videoassistentdommeren kan beskrive til dommeren hva han ser på skjermen eller anbefale dommeren å se situasjonen på nytt selv. Hoveddommeren kan også selv ta initiativ til å se en situasjon på nytt. På IFABs (The International Football Association Board) årsmøte 05.03.2016 ble det bestemt at det skulle prøves ut VAR. Allerede i 2016 ble det gjennomført kamper med VAR i møte mellom nederlandske klubber, amerikanske klubber, i VM for klubblag og i noen internasjonale kamper. I 2017 var VM U-20 den første turneringen som ble gjennomført der VAR ble benyttet i alle kampene (Singh 2019).

VAR blir benyttet for å forbedre fotballen ifølge IFAB. Organisasjonen har hatt en stor revisjon av reglene som nærmer seg slutten. Videodømming er en av disse endringene. VAR skal blant annet være med på å bedre oppførselen på banen (IFAB 2018. FIFA-

president Gianni Infantino mener «VAR er et historisk steg for at fotballen blir mer rettferdig» (Panama Today 2018). Han trekker frem at VAR betyr «døden for offside-kontroverser». En annen fordel han ser ved VAR er at fotballen blir mer transparent (Haywayd 2018)

Jeg gjør denne forskningen fordi jeg er veldig glad i fotball. Spesielt norsk fotball. Så mye som VAR har preget nyhetsbildet de siste årene er det overraskende at det ikke er gjort mer rundt videodømming i Norge. I diskusjoner tidligere i livet har jeg funnet meg selv i diskusjon både for og mot videodømming. Men det er viktig å poengtere at jeg personlig ikke har en agenda for eller mot teknologien. Jeg har selv tatt initiativ til å starte denne forskningen. Ideen kom til meg da jeg diskuterte VAR med en foreleser på Høgskolen i Molde. Vi var begge ganske sta i vår argumentasjon så jeg gikk hjem for å finne «bevis» på at jeg hadde rett. Jeg ble overrasket over hvor lite som var skrevet om VAR så jeg bestemte meg der og da for at min bacheloroppgave skulle omhandle det temaet. Samtidig som jeg har skrevet denne oppgaven har jeg hatt arbeidspraksis i Dommerseksjonen i Norges Fotballforbund.

Innføringen av VAR har ført til mye debatt. «VAR er bra for fotball», sa en av de mest kjente dommerne gjennom tidene, Pierluigi Collina, om teknologien (Xinhua 2018). «VAR går ikke bra. Det er mange klager. Vi må vite hvem som dømmer kampen, hvem som tar avgjørelsene» sa den iranske treneren Carlos Queiroz under VM 2018 (Reuters 2018). De som er mot VAR sier gjerne at «det blir for mye stopp i spillet», «skal du ta en ting må du ta alle ting» eller «det dreper spenningen i fotball». De som er for VAR sier gjerne «Det sørger for rettferdighet i de avgjørende situasjonene», «kanskje vi kan bli kvitt filmingen», «det gir fotballen en ny dimensjon» og «dommerne trenger hjelp».

Dommerne er en sentral aktør når man tar for seg VAR siden det er de som skal benytte det som sitt verktøy. Jeg har for tiden arbeidspraksis i Dommerseksjonen i Norges Fotballforbund. Under tiden her har jeg forstått at dommerne er positive til å innføre VAR og dømme med systemet. Dommerne ønsker at VAR skal innføres slik at dommerne har de beste verktøyene for å dømme tilgjengelig og for å kunne være rustet til internasjonale oppdrag der systemet benyttes.

I 2017 og 2018 var det mange store ligaer som startet med bruken av VAR og etter arbeidet med denne oppgaven startet, ble det besluttet at VAR skal tas i bruk i Champions League (fra sluttspillet 2018-2019) og Premier League (fra sesongstart 2019-2020) i England også. I Norge er engelsk fotball ekstremt populært (Unibet 2018) og det har ofte vært et land Norge har sett til for inspirasjon, så det er naturlig at diskusjonen rundt VAR i Norge blir større nå som det innføres i England. I England tror tidligere toppdommer Howard Webb at VAR vil være en fordel for engelsk fotball (BBC 2018). VAR brukes i mange av de største ligaene og turneringene i verden. Jeg ønsker å se på om det er et ønske for videodømming i norsk fotball. Dommerne i Norge ønsker det av flere grunner, men ønsker klubbene det? Min problemstilling er derfor som følger: Hva er Eliteserieklubbenes syn på norske dommere og en mulig implementering av VAR (Video Assistant Referee) i norsk fotball?

Det er begrenset med empiriske studier om VAR siden det er så nytt. Men det er sterke meninger både for og imot systemet. Med utgangspunkt i debatten rundt VAR og innblikk fra min tid i NFF og dommerseksjonen har jeg utarbeidet en spørreundersøkelse som benyttes for å besvare problemstillingen. For å besvare problemstillingen benyttes også ulike teoretiske perspektiver. Forutsetninger for en vellykket endring er sentral da en eventuell innføring av videodømming i Norge vil være en stor endring for sporten fotball i landet. Endringer kan være nødvendig for å beholde konkurransefortrinn eller utvikle seg. Men da er det også viktig med teori fra spillteori for å se at endringer noe ganger kan føre med seg uønskede konsekvenser. Tradisjonisme er et sentralt tema i fotball og har sterkt grunnlag i fotballkultur. Teknologien har kommet langt og det er også en av grunnene til at videodømming er aktuelt i disse dager. Teorien om nomologisk teknologisk determinisme benyttes også. Dommerperspektivet er også viktig. Det er dommerne som skal benytte seg av teknologien og da er det viktig med teori på hva som ligger i dommerrollen slik den er i dag. Når en diskuterer VAR blir nesten alltid rettferdighet en del av diskusjonen. Rettferdighet må derfor defineres og diskuteres opp mot situasjoner, opp mot VAR og det blir også et viktig tema i spørreundersøkelsen senere. Etter teorikapittelet blir det diskusjon av resultatene før vi kommer til konklusjonen.

2.0 Teori

2.1 Forutsetninger for en vellykket endring

Innføringen av VAR har og vil medføre endringer for dommere, supportere, spillere og klubber. Ifølge Jacobsen og Thorsvik (2016) finnes det åtte forutsetninger for at en endring skal være vellykket. 1: Det er skapt en følelse av krise. 2: Det er utformet en klar visjon for hva man ønsker å oppnå med endringene. 3: Visjon og strategi kommuniseres ut i hele organisasjonen og får de ansatte til å forstå visjonen og hva som skal endres. 4: Endre strukturelle trekk som hemmer omstilling. 5: En sterk koalisjon bak endringen som styrer prosessen. 6: Presentere kortsiktige mål som man har stor sannsynlighet for å nå. 7: Endringer som fungerer befestes i nye strukturer og prosesser. 8: Nye måter å tenke og handle på institusjonaliseres ved å utvikle kultur omkring endringen som er gjennomført (Jacobsen & Thorsvik 2016). Disse forutsetningene blir benyttet for å diskutere min problemstilling opp mot resultatene fra undersøkelsen av de norske klubbene, teorien og debatten rundt VAR.

2.1.1 En følelse av krise

I media har det vært stort fokus på dommerprestasjoner og feil i avgjørende situasjoner som straffespark og røde kort. Etter at VAR ble introdusert har disse situasjonene blitt diskutert enda mer da man ser at det er mulig å rette opp i slike situasjoner med systemet. Om en offsideplassert spiller scorer et avgjørende mål i en cupfinale vil det tapende laget føle seg urettferdig behandlet av dommeren. Eller hvis flerre situasjoner går for et lag vil det andre laget mest sannsynlig klage på dommeren i ettertid. Med VAR kan disse situasjonene gjøres om. Det å si at det er en følelse av krise når det kommer til norske dommere er å dra det langt, men det er ikke sjeldent dommere slaktes av spillere, trenere og eksperter. Som da tidligere toppdommer, Tom Henning Øvrebø, ble dyttet under kampen av spillere, og hetset i etterkant fra flere hold etter møtet mellom Chelsea og Barcelona i 2009. «Når sterke bilder som det går verden over, tror jeg det kan påvirke. Å se heltene oppføre seg sånn kan forplante oppførselen nedover i rekkene» sa Øvrebø i ettertid av den kampen (Hoel 2012). Men det har ikke blitt noen følelse av mindre krise siden den gang:

«Registrerte @Gauseth sin dommerslakt tidligere i sesongen. Du skulle tatt på deg Nest drakten for 1 kamp å virkelig fått kjenne kjeppen langt opp i anus fra de svarte

pipeblåserne. Anslås 10-15 poeng i minus på grunn av de Satans klovnene i svart.

#eurosportnorge Kom på banen» Twitret Nest Sotras keepertrener (Wikborg 2018). Dette kan tyde på at det er en følelse av krise – i det minste noen steder.

2.1.2 En klar visjon som må kommuniseres bedre ut

Visjonen med VAR er «minimum interference – maximum benefit». VAR skal også bidra til å bedre oppførselen på banen (IFAB 2018), gjøre fotballen mer rettferdig (Hayward 2018) og sørge for korrekte avgjørelser i de kampavgjørende situasjonene. Visjonen kunne dog vært kommunisert ut enda tydeligere. De aller fleste har forstått at VAR er på vei inn i fotballen etter alle mediasakene som har vært, men ikke alle forstår hvorfor det kommer eller hvordan det fungerer.

«Mane potential penalty - no review. Sergi Roberto pull back on Mane - no foul, no card, no review. Foul at the end of the 1st half - same thing. Get VAR out of football cause it's rules aren't consistent and I don't want every throw in checked.» skrev Mark Stinchombe på Twitter etter Barcelona-Liverpool i denne sesongens Champions League. Han fikk svar fra TV 2s fotballekspert Jesper Mathisen som skrev «Fortsatt mange som ikke forstår VAR... 1. Mane var offside før han gikk i bakken. 2. VAR skal ikke ta for seg situasjoner som er frispark/ikke frispark eller gult/ikke gult.» (Mathisen 2019)

Diskusjonen på mikrobloggeren Twitter kan tyde på at Stinchombe enten ikke har forstått hvordan VAR fungerer eller er misfornøyd med at det i det hele tatt brukes. Ikke alle som følger fotball vet at VAR kun kan tas i bruk ved seriøse oversette feil ved: Mål/ikke mål, straffe/ikke straffe, direkte rødt kort (ikke andre gule) og feil identitet. Dette burde vært kommunisert ut enda tydeligere. Slik at alle forstår hvorfor VAR kommer og hvordan systemet fungerer.

2.1.3 Forbund og interesseorganisasjoner må stå bak VAR

Slik jeg ser det er det ingen strukturelle trekk som hindrer endring til VAR, men kulturelle og tradisjonelle trekk som kan være en stor utfordring. Om VAR skal tas i bruk i Norge må en sterk koalisjon stå bak systemet. Det kan være forbund som UEFA, NFF og/eller NTF. Det kan også være media, klubber, supportere, spillere eller dommere. Det beste for VAR er nok om det er en kombinasjon av disse. Svarene fra undersøkelsen i denne oppgaven kan også fortelle hva de sportslige lederne i Eliteseriekubbene i Norge synes om VAR.

2.1.4 Kortsiktige lett oppnåelige mål

Det første kortsiktige målet når det kommer til VAR kan være å igangsette «tørrtreningen». Om VAR tas i bruk må etter hvert regelverket om VAR befestes i de offisielle spillereglene til IFAB. Men prøveperioden kan vare over tid. Etter hvert som VAR tas i bruk vil det bli en slags subkultur innenfor fotballdømming der VAR får en egen subkultur, men også blir en del av den større fotballdommerkulturen og fotballkulturen. Men det tar tid å endre eller skape nye kulturer. Spesielt når kulturen er så sterk som den er i fotball.

2.2 Prøveprosjektet VAR

I 2019 har VAR blitt implementert mange steder. Allerede i 2010 startet Arbitrage 2.0 prosjektet i Nederland. Arbitrage 2.0 oversettes røft til Refereeing 2.0 eller på norsk Dømming 2.0, men den direkte oversettelsen til norsk er voldgift. Gjennom prosjektet har nyvinninger innen fotballdømming som mållinjeteknologi og videodømming blitt introdusert inn i fotballen (KNVB). Allerede i sesongen 2012-2013 ble det gjennomført skinnprosesser (mock trials) med VAR i den nederlandske toppdivisjonen. Dette var lenge før prøveperioden ble satt i gang andre steder.

Videoassistentdommeren er et fullverdig medlem av dommerteamet. Det betyr at teamet inneholder totalt fem medlemmer der det tidligere var fire. Hoveddommer, to assistentdommere (på banen), en fjerdedommer og en videoassistentdommer (VAR, som oppholder seg i VAR-rommet/bussen). Hele dommerteamet, inkludert videoassistentdommeren, har kommunikasjon via headset under kampen.

Videoassistentdommeren gir beskjed over headset til dommeren ved faktasituasjoner som offside, men ber dommeren se situasjonen selv om det er noe som skal tolkes. Det er fortsatt hoveddommeren som er kamplederen og tar avgjørelsene.

Dersom VAR skal tas i bruk et sted må det gis tillatelse fra FIFA/IFAB og for å få tillatelse må utdanningen av dommere i en slags «tørrtrening/offline training» allerede ha begynt. Alle som tar i bruk VAR må bruke de samme reglene og retningslinjene fra IFAB. VAR skal bare benyttes ved «klare og tydelige feil» eller «seriøse oversette situasjoner» ved:

- Mål/ikke mål
- Straffe/ikke straffe

- Direkte rødt kort (ikke andre gule)
- Feil identitet

VAR er nå i en testfase og ikke tatt med i de offisielle spillereglene enda. Først må spørsmålet 'Does the implementation of VARs improve the game?' svares på. «Minst forstyrrelser – maks fordel» er filosofien bak VAR. For at teknologien skal tas i bruk må videoassistentdommeren mene at dommeren har gjort en klar feil.

VAR har blitt testet i flere ligaer. Det har vært varierende begeistring for dommerhjelpemiddelet. VAR er blant annet i bruk i Italia, der ligaen ses på som en av de største i verden. Etter at VAR ble brukt i Italia kunngjorde den spanske ligaen at også de ville teste ut systemet. Verdens befolkning ble for alvor kjent med VAR under VM 2018 der hjelpemiddelet ble tatt i bruk av FIFA.

Videodommeren sitter enten på et VAR-rom eller i en VAR-buss. I Norge er det mest sannsynlig at man går for løsningen med VAR-rom/VAR-senter der kamper kan dømmes fra. Det som er viktig her er at det er nok plass slik at dømmingen av en kamp ikke går ut over en annen kamp. Teknologien fungerer bedre jo flere kameraer og kameravinkler som er tilgjengelig. Det finnes eksempler på at VAR-systemet ikke har fungert når det skal (Australian Associated Press 2018) eller at kameraet har blitt blokkert (Fourfourtwo 2018). Flere kameraer vil kunne gi andre vinkler om kameraet skulle være blokkert, men ved tekniske vanskeligheter vil dommeren dømme som vanlig uten hjelp fra VAR.

2.3 Hvor det er i bruk, har blitt brukt og planlegges

<u>VAR har i 2019 blitt brukt i:</u>	<u>Det har tidligere vært brukt av:</u>	<u>Disse er i oppstartfase</u>
• AFC	FIFA	Sveits
• UEFA	CAF	Kroatia
• Australia	CONEMBOL	
• Belgia	USA	
• Brasil		
• Kina		
• Tsjekkia		
• England		
• Frankrike		
• Tyskland		
• Israel		
• Italia		
• Korea		
• Kuwait		
• Mexico		
• Nederland		
• Polen		
• Portugal		
• Qatar		
• Russland		
• Saudi Arabia		
• Spania		
• Tyrkia		
• De forente arabiske emirater		
• Internasjonale kamper		

(Matches 2019)

2.4 Situasjoner som fører til diskusjon rundt VAR

VAR-systemet i seg selv har skapt stor debatt og diskusjoner. Noen mener at systemet ikke fungerer godt nok slik det er nå, men at systemets knuter vil løses når systemet har vært i bruk over tid (McMahon 2017). Journalister, fans, trenere, forbund og spillere har uttalt seg i media og på sosiale medier (Uefa Twitter 2018). Men situasjoner som oppstår i kamper har også fått diskusjonene til å rase blant alle som følger fotball. «Dreper teknologien sjelen i fotballen eller er det et behov for å rette opp i urettferdighet» spør journalister (Garganese & Brown 2018). Under VM i fotball 2018 ble flere situasjoner diskutert heftig, men også i klubbkamper blir VAR diskutert – uavhengig om avgjørelsen er feil eller korrekt.

I Italia møttes Spal og Fiorentina den 17.02.2019. Det var 1-1 til pause og etter hvilen stormet Fiorentina i angrep. Federico Chiesa ble stemplet i straffefeltet, men dommer Luca Pairetto så det ikke og lot spillet gå. Spal stakk av gårde på en lynrask kontring og Rosolo Vailati kontret inn 2-1. Pairetto får så beskjed fra VAR at han må se situasjonen med Chiesa på nytt. Han ser at det skulle vært straffe – annullerer 2-1 scoringen og dømmer straffe til Fiorentina. Jordan Veretout scorer fra straffemerket og 2-1 blir til 1-2 i det 79. spilleminuttet. I det 80. spilleminuttet er Giovanni Simeone frempå og øker til 1-3 før Gerson fastsetter sluttresultatet til 1-4 like før slutt. Det er lett å forstå om de som holder med Spal ikke er veldig fornøyd med VAR etter den kampen, men dommerens beslutning var likefullt den riktige.

17.04.2019 møttes Manchester City og Tottenham Hotspurs til returoppgjøret i kvartfinalen i Champions League. Tottenham hadde vunnet den første kampen 1-0 på hjemmebane. Kampen i Manchester åpnet som et fyrverkeri og det sto 2-2 allerede etter drøye ti minutters spill. Manchester City gikk opp i 4-2 før Tottenham reduserte til 4-3. Scoringene ble selvfølgelig sjekket av VAR, men VAR ba også dommeren se Tottenhams reduisering på nytt selv da de mistenkte hands på målscoreren Fernando Llorente. I den situasjonen fikk dommeren kun se situasjonen fra en vinkel og konkluderte med at det ikke var hands og målet sto. Fra den andre vinkelen så det litt mer ut som hands, men det var fortsatt veldig tvilsomt. Siden bortemålsregelen benyttes i Champions League betyr 4-3-resultatet at det er Tottenham som går videre på bortemål. Men dypt inne på overtid sender Raheem Sterling Manchester City til himmels. Tottenhams Christian Eriksen får tak i ballen etter at Manchester City har presset på for ny scoring. Han kan måke ballen unna, men Tottenham har gjort dette ved flere anledninger og ballen har kommet raskt i retur.

Han velger å vende opp for å spille en støttepassing, men alt går galt. Bernardo Silva får en fot på passningen fra Eriksen og ballen endrer retning. Sergio Aguero får med seg ballen inn i Tottenhams 16-meter hvor han finner Raheem Sterling som setter 5-3. Resultatet betyr at det er Manchester City som går videre til semifinalene. Spillerne, trenerne og tilskuerne er ekstatiske! Så blåser kampens dommer, Cuneyt Cakir, i fløyta og signaliserer for offside. Reprisen viser at Sergio Aguero var i offside i det ballen traff Bernardo Silva og spratt videre til han. Scoringen annulleres og nå er det Tottenhams tilhengere som blir overlykkelige.

I disse situasjonene har dommerne gjort helt riktig avgjørelse, men i kjølvannet av disse situasjonene har VAR både fått ris og ros. Ros fordi «riktig lag» vinner kampen og VAR fanger opp situasjoner dommerteamet ikke har dømt på. Men ris fordi Spal og Manchester City feirer som om de har scoret målet som sender dem i ledelsen for så å måtte møte skuffelsen når scoringene annulleres. Luis Suarez mener ønsket om å feire scoring blir mindre ved bruk av VAR (Llorens, Moisés 2018). Det er vanskelig å si om det er en endring vi kan akseptere i fotballen. Den spontane gleden ved feiring av mål vil kanskje forsvinne fordi spillere og trenere ikke ønsker å feire hemningsløst for så å se at målet blir annullert. Den tidligere nevnte diskusjonen mellom Mathisen og Stinchombe på Twitter tyder også på at ikke alle har forstått hvordan VAR fungerer eller hvorfor det brukes slik det er nå.

Ser vi dette opp mot punkt en og fire i forutsetninger for en vellykket endring kan vi se at VAR i disse situasjonene har vært med på å dempe følelsen av krise. Hadde Manchester City og Spal sine scoringer blitt stående ville krisefølelsen fra punkt en mest sannsynlig vært ganske stor. I det minste hos de som har et hjerte for Tottenham og Fiorentina. Men også blant mange nøytrale. I fotball har de spontane feiringene ved glede gitt mange legendariske øyeblikk. Det at innføringen av VAR kanskje utfordrer de spontane reaksjonene ved scoring er utfordrende for fotballen som er veldig sterkt forankret i en tradisjonalistisk kultur.

2.5 Teknologisk determinisme vs. tradisjonalisme

I den engelske toppdivisjonen er ikke VAR tatt i bruk enda, men de bruker noe som kalles «Hawk-eye». Hawk-eye er mållinjeteknologi som hjelper dommeren med å avgjøre om en ball har vært over streken eller ikke ved scoring (Bal & Dureja 2012). Innføringen av Hawk-eye har svært få kritikere siden dommeren får svaret på om ballen har vært over linja eller ei svært fort. Noe av kritikken mot VAR er at det blir et «unødvendig» stopp i

spillet som kan «drepe følelsene i fotball» (Kilpatrick, Dan 2018). Det argumentet kan ikke brukes mot Hawk-eye.

Teknologi har også blitt brukt i form av videoanalyser. I dommernes tilfelle har videoteknologi ført til at det blir tatt flere riktige avgjørelser, men også økte forventninger om at dommeren må ta riktig avgjørelse (Holdbakk 2016).

Ifølge Jacobsen og Thorsvik er den grunnleggende antagelsen om forholdet mellom organisasjoner og de tekniske omgivelsene at for å overleve må organisasjoner være minst like effektive som sine konkurrenter eller andre som man sammenliknes med (Jacobsen og Thorsvik 2016). Ser vi på Eliteserien som en organisasjon og de andre europeiske ligaene som konkurrenter kan vi se et skille der noen har valgt å gå for videodømming og andre ikke. Hva videodømmingen har å si for populariteten til en liga er for tidlig å si.

Det kan virke som om VAR er en endring som kommer til å skje med tiden. Teknologien har kommet så langt at det vil være mulig å hjelpe dommere med mange situasjoner som kan være vanskelig å vurdere i kampens hete. Teknologisk determinisme går ut fra at teknologien er den primære forandringskraften i samfunnet. Er det slik at vi skal ta i bruk teknologien fordi den eksisterer? Den nomologiske teknologideterminismen antar at teknologien bidrar til direkte endring av sosial praksis. Innenfor en slik tenkning blir det naturlig å forsøke å måle en effekt av teknologien (Baltzersen 2008). Det er rimelig å anta at sporten fotball og samfunnet rundt sporten vil endre seg noe med VAR. Mange av effektene ved teknologien vil være målbare raskt, slik som korrekte avgjørelser sammenlignet med tidligere og tidsbruk. Andre ting som konkurransebalanse og endring av spillet kan ta lenger tid å måle.

Den teknologiske determinismens motpol er tradisjonalismen. Fotballen og supportere har et tradisjonalistisk grunnlag som står sterkt (Hjelseth 2006). Store endringer fryktes fordi man ikke vil ødelegge det man har som er bra. Engelsk fotball er veldig tradisjonalistisk og da Arsene Wenger kom til England for 23 år siden ble han sjokkert over den manglende profesjonaliteten, spesielt med tanke på kosthold og ernæring. Han endret mange ting som blant annet matvaner og alkoholinntak (Lawrence 2006). Men det var motstand fra en spillergruppe som var vant med måten ting ble gjort på. Når en ser tilbake på endringene han hylles for nå kan man ta det som en selvfølge at de ble gjort, men hadde ikke Wenger innført endringene kan det hende det hadde tatt lenger tid før en annen trener gjorde noe lignende i England.

2.6 Dommerperspektivet

Dommerens rolle er å være en kamplleder. Det innebærer at man skal ha kontroll på kampen og med det sette premissene for hvordan kampen blir. I Norge skal en kamplleder skal ha kvaliteter som integritet, rettferdighet, humør, omsorg, klokskap, ærlighet, mot og ha en positiv holdning. For kontrollen til en kamplleder er det viktig med gode forberedelser og kommunikasjon underveis (Norges Fotballforbund 2019) Alle dommerne skal følge spillereglene på samme måte, men når det kommer til identiteten som kamplleder oppfordres dommerne til å finne sin egen stil samtidig som man henter inspirasjon fra de beste dommerne (Sæteren 2017). Dommere skal være nøytrale og opptre profesjonelt. Fair play og respekt er temaer som ofte løftes frem i dommerverden. Dommere oppfordres til å ikke ha kontakt med spillere, journalister og trenere på sosiale medier (Wagaard 2016). Norske dommere utsettes for et stort ytre press. Dommerseksjonen i Norges Fotballforbund har engasjert en person som jobber med idrettspsykologi for å støtte opp under dommerne. Han er opptatt av en åpen kultur og anbefaler dommere å skille mellom sin private person og personen de er som dommer (Daviknes 2019). Samhandling i dommerteamet er også et viktig tema for toppdommere.

Når en dommer dømmer en kamp vil det alltid kunne forekomme feil. Mennesker gjør feil. Men det vil neppe være mulig å få 100% av alle situasjoner riktige selv med hjelp fra maskiner (VAR) slik regelverket er i dag. I fotball som er et så dynamisk spill er det mange situasjoner som ikke er svart/hvitt når det kommer til regelverket og det gjør dømmingen av sporten enda mer utfordrende. I Eliteserien i Norge har det blitt gjort mange avgjørende feil ved straffesituasjoner (Johansen & Erikstad 2018). Fotball er et komplekst spill og en dommer vil kanskje dømme straffe i en situasjon der en annen dommer ikke ville dømt straffe. Dommerens innsynsvinkel, samarbeid i dommerteamet og rutine er viktige faktorer. Ikke alle vil oppfatte situasjonene som oppstår ute på banen likt. Det kan være «linja/lista» som dommeren har lagt den kampen, spillere som kanskje har en historie for å falle lett, publikum (Nevill, Balmer & Williams 2002) eller andre individuelle forskjeller som gjør hver eneste situasjon unik.

Hverdagen til den norske dommerstanden vil nok bli noe annerledes enn den er i dag om VAR implementeres i norsk fotball. Dommerrollen i fotball er kanskje den mest utfordrende dommerrollen og det å holde unna følelser som angst kan være utfordrende, men er veldig viktig for en dommer (Holdbakk 2016). Om VAR vil slå negativt eller

positivt ut på dette er vanskelig å si før teknologien prøves ut over tid. Det kan være betryggende for dommere å ha et ekstra verktøy som hjelper dem med å gjøre den riktige avgjørelsen, VAR kan bli noe en dommer kan lene seg på. Men VAR kan også føre til økt fokus på dommere og på den måten gjøre dømmingen mer utfordrende for dommere.

Under VM 2018 ble VAR brukt. Det var en faktor til at det ble 4 røde kort og 29 straffer hvor 22 ble satt i mål. Den tidligere rekorden på scorede straffespark i verdensmesterskapet var på 17, men rekorden for røde kort var på 28 fra 2006. En skulle kanskje tro at begge statistikkene ville gå opp med VAR, men en slik endring kan tyde på at spillerne vet at de ikke kan komme unna med grove forseelser som resulterer i røde kort lenger. Røde kort er ofte en konsekvens av stygge taklinger eller når en spiller frarøves en klar målsjanse (DOGSO denial of an obvious goal-scoring opportunity). Straffer er jo egentlig «bare frispark i 16-meteren». Og mange av straffene tildelt under VM 2018 kom som et resultat av hands. Med videoreprise får dommeren muligheten til å se situasjoner i slow motion. Slow motion er bra for å identifisere treffpunkt. På den måten blir det et ekstra hjelpemiddel. Men en takling kan også se mer voldsom ut i sakte film. Spitz, Moors, Wagenmans og Helsen anbefaler å tydeliggjøre retningslinjene for bruk av slow motion da de mener effekten av slow motion kan «lure» dommeren i enkelte tilfeller. (Spitz, Moors, Wagenmans & Helsen 2018)

Det er ikke uvanlig at det rettes sterk kritikk mot dommere etter svake prestasjoner eller diskutabile situasjoner. «Altfor mange dommerfeil», sa Egil «Drillo» Olsen i 2006 (Digernes 2006). NRK laget også en slags oppsamlingssak på at det ofte har stormet rundt norske dommere da Svein Oddvar Moen dømte Napoli-Dnipro i 2015 (Opsal 2015). Uttalelsene kommer fra spillere, trenere og media. Alle vet hvor vanskelig jobben til dommerne er, men der og da er det mye adrenalin som kan gjøre at man overreagerer eller bruker sterkere ord enn man ville brukt dagen etter. En dommer kan kun dømme på det dommeren, eller noen i dommerteamet, ser. Med VAR vil dommere få muligheten til å bruke video til å se oversette situasjoner på nytt og gjøre om avgjørelsen sin. Uttalelser og saker som dette understreker følelsen av krise i mediebildet.

I dag er det slik at om du skal benytte deg av VAR må du følge IFAB sine regler og retningslinjer. Det kunne også vært interessant å se hvordan VAR-reglene vil utvikle seg. Hjelpemiddelet er så nytt at vi må regne med at regler og retningslinjer vil endres med erfaringer som gjøres underveis i prøveperioden. Om man kan få en slags type «coaches challenge» der man som trener eller kaptein kan be dommeren se en situasjon, man er

sikker på at han tok feil i, på nytt. Om challengen var riktig - får du den tilbake og kan bruke den på nytt. Men hadde dommeren rett må du finne deg i avgjørelsen og mister retten til å utfordre dommerens beslutninger resten av kampen. En tendens i den moderne fotballen er at flere spillere på begge lag rekker armen i været for å signalisere at det er deres kast, corner eller lignende. En form for «coaches challenge» kan muligens få dette til å opphøre. Filming har vært et tema over lang tid. Spillere forsøker å lure til seg en fordel (Saba, Lidor, Morgulev, Arnon, Azar & Bar-Eli 2018) Kan VAR ha positiv effekt på filming og oppsøkende kontakt for å forsøke å lure dommeren til å gi et straffespark, kort til motstanderen eller frispark i god posisjon vil det være positivt for fotballen.

I Norge er det fokus på å utvikle gode dommere. Det er lite trolig at disse dommerne vil få internasjonale oppdrag der VAR er på vei inn hvis de ikke dømmer i en liga der VAR benyttes. Det er satt ned en prosjektgruppe for VAR i dommerseksjonen i Norges Fotballforbund. Dommerne ønsker å være kurset i bruken slik at de kan bruke VAR om de får sjansen internasjonalt der VAR brukes. Men for at VAR skal tas i bruk i Norge må det være et ønske om det fra den sportslige siden i klubber også. Jeg ønsker derfor å undersøke om videodømming er ønsket i Norsk fotball.

2.7 Spillteori

For fotball som tilskueridrett er konkurransebalansen og usikkerheten om utfallet av kampene viktig. I fotball er det mange eksempler på små lag eller lag som er ansett som mindre gode som har overrasket stort i enkeltkamper og turneringer. Et godt eksempel på dette er da Hellas vant EM 2004. Det finnes mange eksempler på dette opp gjennom historien (Jones 2014). Trepoengssystemet vi er kjent med i dag ble først tatt i bruk i England i 1981. Etter hvert fulgte andre land etter og før 90-tallet var over var det innført stort sett over alt. Tidligere ble det som regel gitt 2 poeng for seier, 1 poeng for uavgjort og 0 for tap. Endringen som ble gjort gjaldt kun for poeng tildelt ved seier som resulterte i at det seirende laget fikk 3 poeng. Endringen kom for å oppfordre til mer offensiv fotball da mange var lei «kjedelige 0-0 kamper». Tanken var at tilskuere heller ville se kamper med mange mål. I noen tilfeller har trepoengssystemet faktisk ført til en mer defensiv tilnærming. Konkurransebalansen har blitt dårligere etter at trepoengssystemet ble innført samt faktorer som utviklingen av Champions League og økte TV-inntekter (Haugen og Heen 2018).

På TV har eksperter diskutert at VAR kan gi de antatt beste lagene en fordel siden de oftere er i angrepsposisjoner enn de lagene lavere på tabellen. Men det kan også kanskje gå

andre veien. Flere har vært kritiske til at det sjeldent dømmes straffe mot Rosenborg på Lerkendal (Øgar 2019). VAR vil kanskje kunne føre til at det dømmes flere straffespark mot de beste lagene. Om VAR vil gagne de største eller minste klubbene er vanskelig å tenke seg til, men det er rimelig å anta at det blir gjort betydelig mange flere riktige avgjørelser i kampavgjørende situasjoner. Hva dette kan gjøre med konkurransebalansen og usikkerheten rundt utfallet av kamper i fotball er vanskelig å si. I saken fra Haugen og Heen som det refereres til ovenfor anbefaler de å gå bort fra 3-1-0 systemet tilbake til 2-1-0. De mener det vil være en endring som ville møte lite motstand fra klubber og fans. Om man skulle innføre videodømming og se lignende uønskede effekter som det trepoengssystemet har ført med seg kan man på lik måte fjerne det igjen.

2.8 Rettferdighet

Definisjonen av rettferdighet er omstridt. Det er to tilnærminger som er sentrale. En vanlig og generell måte å forstå rettferdighet på er som den type forhold der mennesker behandles på en rimelig måte og i overensstemmelse med moralske prinsipper. En annen innflytelsesrik måte å forstå rettferdighet på, som går tilbake til antikken, er som den type forhold der alle mottar det de fortjener (Sagdahl 2016). Begge disse tilnærmingene til rettferdighet kan knyttes opp mot fotball og diskusjonen rundt videodømming.

Både for aktørene (spillerne) og systemet (VAR) kan dette slå ut begge veier slik regelverket er i dag. La oss se på tre hypotetiske situasjoner. 1: en angrepsspiller rives overende av en forsvarsspiller i straffesparkfeltet, men får ikke straffe. 2: en angrepsspiller dribler seg i inn i straffesparkfeltet og går i bakken uten at det er kontakt med noen forsvarsspillere og dommeren dømmer straffespark. 3: en angrepsspiller rives ned midt på banen, men får ikke frispark.

I situasjon 1 skulle angrepsspilleren hatt straffespark, men fikk det ikke. Ifølge definisjonen på rettferdighet den type forhold der alle mottar det de fortjener skulle angrepsspilleren blitt tildelt straffespark og forsvarsspilleren sanksjonert mot, kanskje med gult/rødt kort etter regelverket avhengig av situasjon. Når dommeren ikke får med seg situasjonen kunne VAR hjulpet han til å rette opp feilen sin og gjøre det rettferdig.

I situasjon 2 er det det forsvarende laget som føler seg urettferdig behandlet.

Angrepsspilleren får ett straffespark han ikke skulle hatt. Per definisjonen den type forhold der mennesker behandles på en rimelig måte og i overensstemmelse med moralske prinsipper burde kanskje angriperen som simulerte seg til straffespark innrømme dette ovenfor dommeren, men det finnes det svært få eksempler på i fotball. Men det finnes

noen, som da Aaron Hunt innrømmet overfor dommeren at han hadde filmet til seg straffe i oppgjøret mellom Werder Bremen og Nurnberg i 2014. Han ble hyllet for ærligheten sin (Marioni 2014) Werder Bremen ledet 2-0 da Hunt gikk i bakken. Det er kanskje rimelig å anta at han ikke ville vært like ærlig om stillingen var 0-0. I eksempelet skulle angriperen hatt gult kort for filming og det ville ikke blitt straffespark. Med videodømming vil slike situasjoner kunne bli plukket opp dersom spilleren ikke er like ærlig som Aaron Hunt var i 2014.

I situasjon 3 er det VAR som ikke opptrer rettferdig etter definisjonen den type forhold der alle mottar det de fortjener. VAR brukes som kjent kun i situasjoner ved Mål/ikke mål, Straffe/ikke straffe, Direkte rødt kort (ikke andre gule) og Feil identitet. Dermed vil ikke et oversett frispark på midtbanen som ikke skulle resulterert i rødt kort eller ende scoring bli gjort noe med fra VAR. Dette er også en av utfordringene med VAR, at det tar noe, men ikke alt.

3.0 Kvantitativ metode med en pragmatisk abduktiv tilnærming

3.1 Design

Oppgavens problemstilling er: Hva er norske klubbers syn på norske dommere og en eventuell implementering av VAR (Video Assistant Referee) i norsk fotball?

Problemstillingen ser på norske dommere og videodommerteknologien. Det var ikke lett å bestemme seg for om det skulle benyttes kvantitativ eller kvalitativ metode. Det er fordeler og ulemper ved begge alternativene. Kvantitativ metode brukes ofte for å teste en hypotese. Tall brukes for å kunne måle intensiteten i svaret som avgis. Svarene blir beskrivende for hvordan de som undersøkes ser på spørsmålene som stilles. Kvantitativ undersøkelse sikrer den ytre validiteten på svarene dersom ikke alle svarer. Det er da mulig å kunne generalisere svarene for de som ikke svarer. Men selvsagt ønsker man 100% deltagelse. Kvantitativ metode benyttes når vi ønsker å skaffe oversikt over noe og beskrive noe. Det er også tatt med noen kvalitative spørsmål i undersøkelsen slik at man kan komme litt mer i dybden og forstå det de undersøkte mener bedre (Dahlum 2018). En utfordring ved kvantitativ metode er at man kanskje ikke kommer nok i dybden hos de som undersøkes. Jeg får svar på de spørsmålene jeg stiller, men det kan være ting som de undersøkte mener som ikke kommer frem i en slik undersøkelse.

Jeg har hatt en pragmatisk abduktiv tilnærming til denne bacheloroppgaven (Jacosen 2016). Siden jeg har jobbet fra empiri til teori, og fra teori til empiri gjør det undersøkelsen til en abduktiv tilnærming. Kombinasjonen av kvantitative og kvalitative spørsmål gjør oppgaven pragmatisk. Som en person som er lidenskapelig opptatt av fotball er det viktig for meg personlig å prøve å se begge sidene av saken for å kunne komme til en så riktig som mulig konklusjon. Spørreskjemaet er utarbeidet på bakgrunn av tidligere forskning og annen teori. Datainnsamlingen har vært lukket gjennom en utsendt spørreundersøkelse. Hypotese: Med bakgrunn av bildet malt i mediene er de sportslige lederne negative til norske dommere, men positive til å teste ut VAR i norsk fotball.

3.2 Spørreundersøkelse

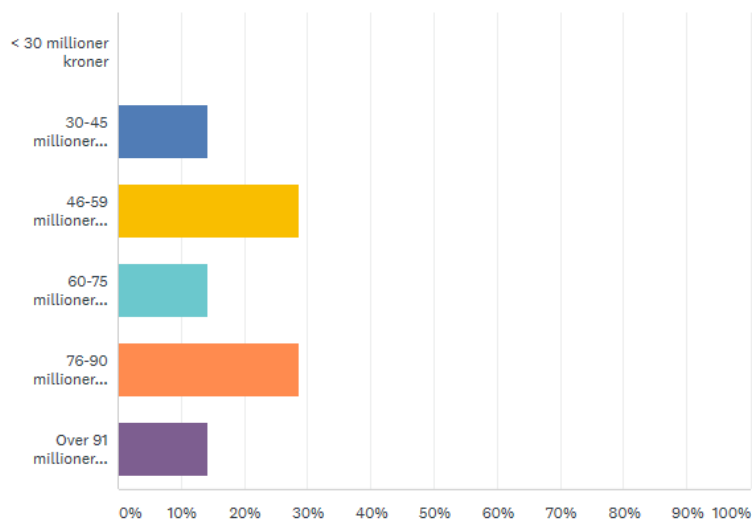
Jeg har valgt å gjennomføre en kvantitativ spørreundersøkelse. De 16 klubbene som spiller i Eliteserien 2019 ble kontaktet. Jeg rettet meg inn mot de sportslige lederne i klubbene, bortsett fra en klubb som er i ansettelsesprosess av sportslig leder. Der ble daglig leder kontaktet istedenfor. Undersøkelsen består av 31 spørsmål. De fleste spørsmålene gir ikke deltakerne av undersøkelsen ja/nei mulighet. Jeg har valgt å la de svare på en skala fra 1-5 isteden. Dette er fordi VAR er så nytt at det kan være vanskelig å svare ja/nei på spørsmålene. De sportslige lederne får derfor uttrykke i hvor stor grad de er uenig eller enig på en skal fra 1-5. Svarer de 1 eller 2 er de uenige, men man kan måle hvor uenige. Svarer de 3 er det en indikasjon på at de lener litt begge veier eller ikke vet helt. Svarer de 4 eller 5 er de enige og jeg får svar på om de er litt enige eller veldig enige. I spørreundersøkelsen er det først og fremst kvantitative spørsmål, men det er også tatt med noen kvalitative spørsmål for å gi de sportslige lederne muligheten til å uttrykke seg selv. De kvalitative spørsmålene er med for at de sportslige lederne skal få muligheten til å uttrykke seg om VAR utover de målbare svarene. Det kan være temaer som ikke blir tatt opp i undersøkelsen som de som svarer gjerne vil løfte frem. Spørsmålene ble vinklet på de største fordelene og de største ulempene ved å innføre VAR i norsk fotball. Da kommer man også kanskje litt mer til kjernen av synet på VAR, men ikke i nærheten av like dypt som ved kvalitativ undersøkelse. Det er også tre spørsmål knyttet til økonomi, tabellplassering fra i fjor og om klubben har storskjerm. Dette er for å kunne se på om forutsetningene har noe å si for hvordan klubbene svarer.

Undersøkelsen er nå gjennomført og halvparten av klubbene har svart. 50% svarprosent er lavt. Det gjør det vanskelig å generalisere svarene. Utvalget i seg selv (16 klubber) er også så lite at det er utfordrende å generalisere ut fra dette. Det ble purret flere ganger, men det var ikke mulig å få flere enn halvparten av lagene til å svare. Undersøkelsen ble sendt ut helt i starten av april. Da var Eliteserien allerede i gang og det er lett å se i ettertid at timingen på utsendingen ikke var optimal da de daglige lederne hadde fokus på sesongstarten.

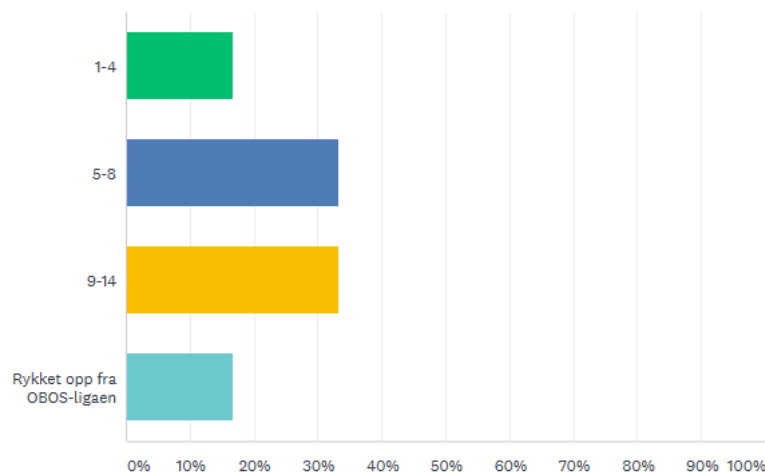
Jeg hadde håpet at flere skulle svare, men de 50% som svarte har forskjellige forutsetninger. Som vi ser i søylediagrammene over er de forskjellige nivåene representert. Derfor burde undersøkelsen likevel kunne gi en god indikasjon på hva Eliteseriekubbene mener om temaet. Dette takket være at klubbene som faktisk har svart har ulike

utgangspunkt. Det gjør at undersøkelsen blir mer troverdig enn om det for eksempel kun hadde vært klubber som havnet høyt på tabellen eller kun klubber med lavt budsjett. Undersøkelsen er delt opp i åtte temaer: Rettferdighet og konkurransebalanse, dommerprestasjoner, VAR og tallene så langt, sportslig klubbperspektiv, skriveoppgaver / kvalitative spørsmål, VAR, Klubben og til sist utforming av VAR.

Søylediagram Økonomi:

Søylediagram plassering 2018:

3.3 Validitet og reliabilitet

For at oppgaven skal være valid må min beskrivelse av virkeligheten samsvare med den faktiske virkeligheten (Jacobsen 2016). For høyest mulig reliabilitet hadde det vært en fordel om alle svarte på oppgaven. Det at kun 50% av de undersøkte svarte er en klar

svakhet ved oppgaven som senker reliabiliteten. Svarene i undersøkelsen er ikke alltid like samstemte på alle spørsmålene heller. Enda mindre spredning i svarene ville gjort oppgaven mer reliabel.

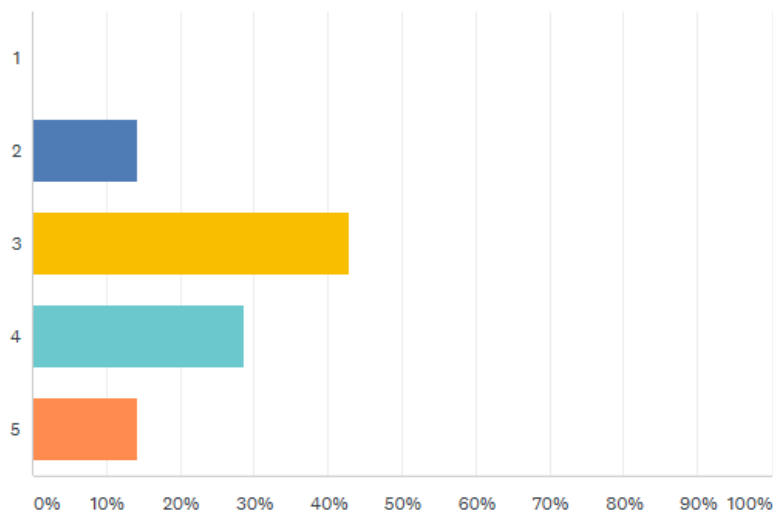
Jeg har under arbeidet med denne oppgaven hatt arbeidspraksis i Dommerseksjonen i Norges Fotballforbund. Det gjør at jeg ikke er uavhengig av andre som har interesse for denne forskningen, men mine kollegaer i Dommerseksjonen har ikke lagt noe press på meg for hvordan jeg skal jobbe med oppgaven eller hvordan resultatet skal bli. De har riktignok bidratt som sparringspartnere på enkelte temaer og hjulpet meg med tilgang på informasjon jeg ikke hadde fra før. I startfasen av arbeidet med oppgaven hadde jeg tenkt til å se på om norske dommere hadde interesse for videodømming i Norge, men etter at jeg startet i Dommerseksjonen har det blitt tydelig for meg at dommerne allerede er interessert. Sånn sett har min arbeidspraksis hjulpet meg med å finne en mer relevant problemstilling og vært en sparringspartner på temaer. Jeg har holdt meg så objektiv som mulig under arbeidet med studien.

4.0 Resultat

Her presenteres resultatene av undersøkelsen. Hele undersøkelsen ligger ved helt bakerst som vedlegg 1. Det ble gjort flere interessante funn. De presenteres her.

4.1 VAR

Slik svarer klubbene på utsagnet «VAR burde innføres i Norge fra 2020» : 1-5 der 1 er helt uenig, 5 er helt enig:

Kun 14,29% svarer negativt, altså 2 på dette. 42,86% er usikre, men dette tyder på at mange er interessert i å prøve ut videodømming i Norge.

57,14% mener VAR kun burde benyttes i Eliteserien, mens 42,86 mener at VAR burde benyttes i både Eliteserien, OBOS-ligaen og Toppserien i fotball. Det er ingen som svarer «ingen, VAR burde ikke innføres i Norge». Det er riktignok bare de sportslige lederne i Eliteserierklubbene som har svart, men det at nesten halvparten mener at det burde brukes i OBOS-ligaen og Toppserien i tillegg til i Eliteserien tyder på at det er stor interesse for å prøve ut VAR i Norge.

4.2 Rettfærdighet og konkurransebalanse

Rettfærdighet er et stort tema i diskusjonen rundt VAR derfor er det interessant å finne ut om klubbene synes rettfærdighet er viktig og om de opplever at fotballen er urettferdig slik den er nå. Svarene viser at det ikke er noen som synes fotballen oppfattes urettferdig. Alle har svart 1, 2 eller 3. Men alle klubbene mener at rettfærdighet er viktig. Halvparten av de som har svart på undersøkelsen svarer 5 på at rettfærdighet er viktig og alle svarer 3, 4 eller 5.

På TV har eksperter diskutert at VAR kan gi de beste lagene en fordel siden de oftere er i angrepsposisjoner enn de lagene som er lavere på tabellen. Dette er ikke en mening delt av Eliteseriekubbene der 62,5% tror det ikke ville gitt noen lag en fordel, 12,5% tror de øverste lagene får en fordel og 25% tror de nederste lagene får en fordel av VAR.

At ting blir riktig og rettferdig for de sportslige lederne understrekes også i de kvalitative spørsmålene der de svarer slik:

- Øke antallet korrekte og avgjørende situasjoner
- Korrekte avgjørelser
- Bedre vurderinger i scoringssituasjoner og ved utvisning
- Måldømming
- Korrekte avgjørelser på vanskelige og kampavgjørende situasjoner
- Rettferdighet
- At det blir riktigere resultat i kampene

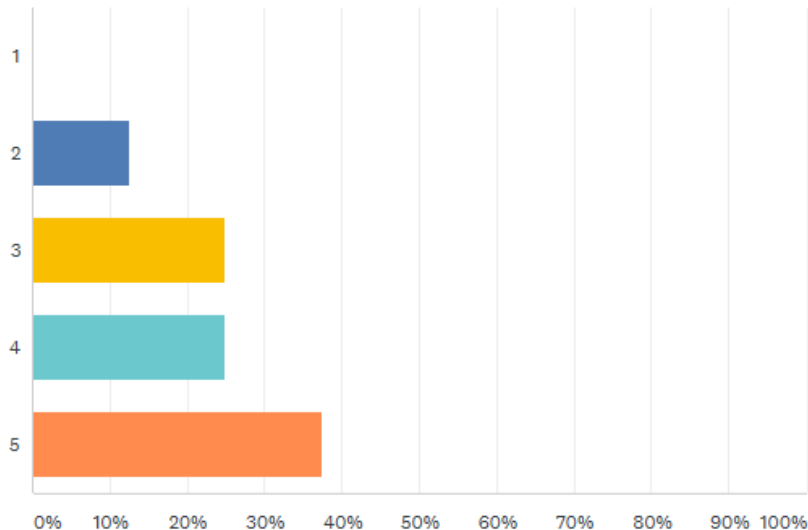
De er veldig samstemte på dette og det bygger opp under svarene som kommer i spørreundersøkelsen om rettferdighet.

4.3 Dommerprestasjoner

Dommerprestasjoner er interessant å undersøke for å se om klubbene er fornøyde med det dommerne gjør nå og om det har potensiale til å bli enda bedre. På spørsmålene om norske dommere opptrer profesjonelt og om norske dommere gjør en god jobb er klubbene ganske samstemte. Svarene ligger på 2, 3 og 4. På begge spørsmålene er det kun 12,5% som er nede på 2 og de fleste svarer 3 på begge spørsmålene. Det forteller oss at det er få som er misfornøyde, men at alle ser et forbedringspotensial.

Grafen under viser hvordan klubbene har svart på spørsmålet: Tror du VAR (Video Assistant Referee) kunne hjulpet norske dommere til å prestere på et høyere nivå?

(svaralternativ: 1-5 der 1 er helt uenig, 5 er helt enig)

12,5% tror ikke norske dommere ville prestert på et høyere nivå, men resten er usikre eller mener at dommerne vil prestere bedre med VAR.

4.4 VAR og tallene så langt

Noe av det mer overraskende fra undersøkelsen er at ingen av klubbene svarte 5 på at VAR bryter opp spillet for mye. Dette med at spillet brytes opp ved bruk av VAR har vært ett av de mest brukte motargumentene mot å innføre systemet. Derfor var det overraskende at klubbene svarte 25% jevnt fordelt på 1, 2, 3 og 4. Noen mener at spillet brytes opp for mye, men 75% mener det ikke bryter opp spillet for mye, eller er usikre.

I løpet av sesongen 2019 ble det dømt 47 straffespark på 480 kamper. Det gir et snitt på straffespark rett over hver tiende kamp. De sportslige lederne ble spurt om de mener at deres klubb ble tildelt for få straffespark – og her var de veldig uenige. 37,5% svarte «nei» (1 eller 2) og 37,5% svarte «ja» (4 eller 5). Da jeg laget spørsmålet ventet jeg at mange skulle føle seg snytt for straffespark og svarene her er også ganske overraskende.

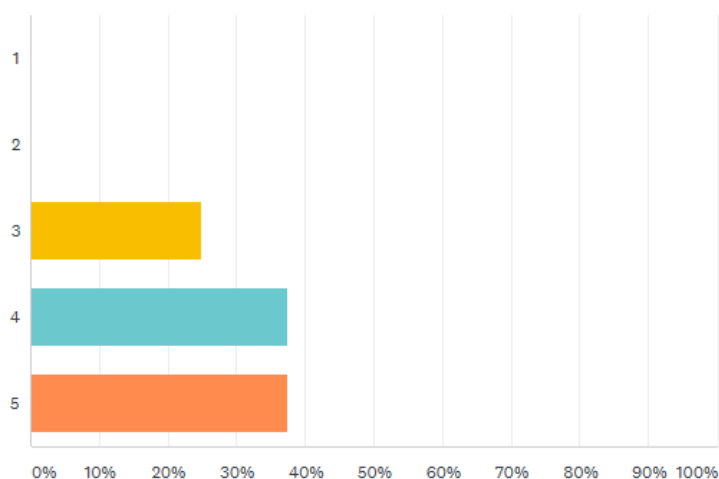
4.5 Sportslig klubbperspektiv

Det er ingen av klubbene som svarer negativt på om de mener at det norske fotballproduktet vil bli bedre om VAR innføres. Det kan virke som mange er usikre da hele 62,5% har svart 3 på spørsmålet.

Snur man spørsmålet andre veien: «Mener du VAR vil ødelegge det norske fotballproduktet?» er det færre som er usikre og svarer 3, men 12,5% svarer 4 og mener med det at det norske fotballproduktet vil bli ødelagt ved en eventuell innføring av VAR i norsk fotball. 12,5% er lite og det er ingen som har svart 5 (at de er helt enige i at det

norske fotballproduktet vil bli ødelagt), men det er bekymrende at noen tror det kan ødelegge det norske fotballproduktet. Derfor er det ekstra viktig å undersøke VAR nøye før man innfører det. Fører en innføring til at det norske fotballproduktet blir ødelagt vil det gå ut over mange mennesker. Som grafen under viser føler de fleste at det ble scoret mål mot som ikke skulle blitt stående:

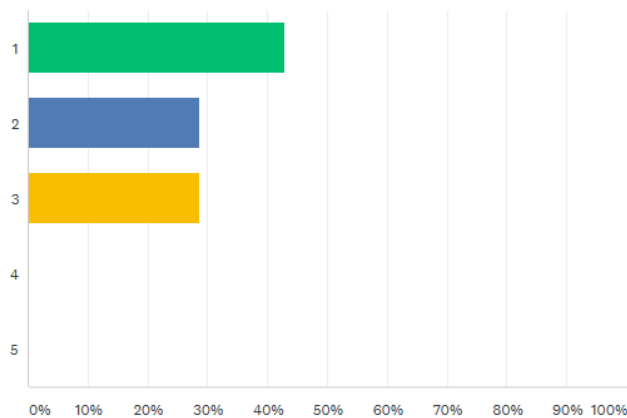

Dette var spørsmålet: Mener du at det ble scoret mål mot ditt lag som ikke skulle blitt stående som tellende mål i Eliteserien 2018? (svaralternativ: 1-5 der 1 er helt uenig, 5 er helt enig)

Det er rimelig å anta med den kjennskapen vi har til VAR nå at denne grafen ville pekt andre veien om det hadde blitt praktisert videodømming i Eliteserien i 2018.

4.6 Klubbens villighet til finansiering

Da jeg lagde spørsmålet om klubbene var villige til å bidra til finansieringen av implementeringen av VAR tenkte jeg alle klubbene kom til å svare 1. Mange norske klubber har slitt med økonomien (Hjelvik & Folvik 2018) og det var derfor naturlig å tro at de ikke var villige til å betale noe som helst for VAR. Ingen har svart ”ja” (4 eller 5), men svarene er godt spredt ut over alternativ 1, 2 og 3. Det at noen er ”oppe på” 3 og dermed kan sies å være usikre er positivt for VAR. Noen norske klubber, der mange sliter med økonomien, kan altså se for seg å muligens bidra økonomisk for at VAR skal bli implementert i Norge.

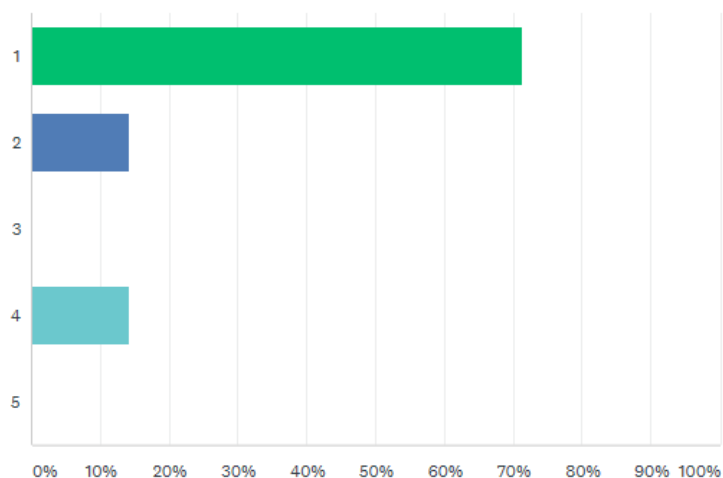

Grafen over viser hvordan lagene svarte på om de er villige til å bidra til finansieringen av VAR.

4.7 Utforming av VAR

Når det kommer til utformingen av VAR kan det virke som om klubbene er ganske fornøyde med slik det er i dag. 85,72% svarer ”nei” (1 eller 2) på om det burde tas med flere ting enn det som er med i regelverket i dag. 42,86% svarer 1 og 42,86% svarer 2. Kun 14,29% er ”oppe” på 3.

Selv om de sportslige lederne er fornøyde med regelverket rundt VAR slik det er i dag er 14,29% positive til en form for ”coaches challenge”. Dette er et forslag som går på at trener og/eller kaptein skal kunne be dommeren sjekke VAR ved andre tilfeller som for eksempel kast og corner. Det må riktignok bemerkes at hele 71,42% svarte 1 og dermed var sterkt imot en slik løsning. Grafen under viser hvordan de svarte på spørsmålet om coaches challenge burde bli innført:

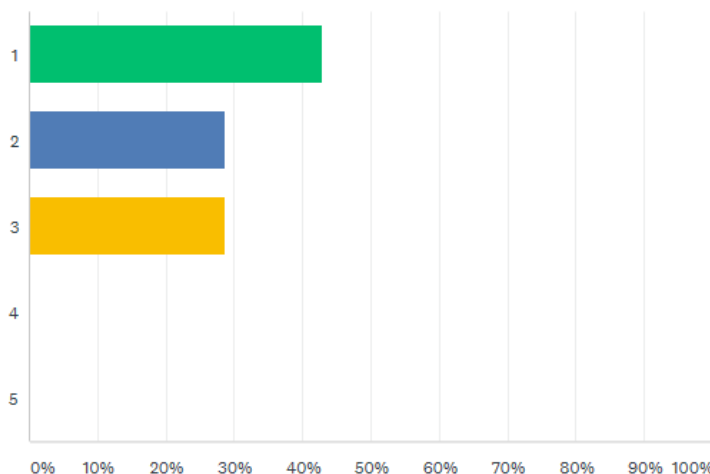

4.8 Korrelasjon mellom forutsetninger i klubbene og svar

I spørreundersøkelsen bes de sportslige lederne oppgi tabellposisjon, budsjett og om klubben har storskjerm eller ikke for å se om det er noen sammenheng mellom svarene de gir ut fra forutsetningene som ligger til grunn for klubben. En av svakhetene ved undersøkelsen er at det kun var 50% som svarte og dermed vil en korrelasjon mellom svarene gitt og forutsetningene være vanskeligere å identifisere.

Ut fra svarene som har blitt gitt fra de som har deltatt er det slik at det ikke er mange åpenbare sammenhenger mellom økonomi og tabellplassering fra 2018 og svarene de har gitt, bortsett fra Spørsmål 21 i undersøkelsen.

SP21. Dersom VAR innføres i Eliteserien – er klubben du representerer villig til å bidra med finansieringen av implementeringen av VAR? 1-5 der er helt uenig, 5 er helt enig. På dette spørsmålet kommer det frem at de klubbene med lavere budsjett er mer negative til å bidra økonomisk til innføringen av VAR. Det er ikke slik at det er større betalingsvillighet jo høyere budsjett klubben har da den klubben med det høyeste budsjettet sammen med de klubbene med lavest budsjett svarte 1 (helt uenig), på om de er villig til å bidra med finansieringen av VAR. Klubbene i midtsjiktet er mer positive til å bidra.

Søylediagrammet viser hva klubbene svarte på spørsmål om de var villige til å bidra finansielt til innføringen av VAR.

5.0 Diskusjon

Fotball skaper diskusjoner over hele verden. Folk diskuterer spillere, scoringer, bytter, taktikk, stadioner, dommeravgjørelser, supportersanger, overgangssummer og mye annet. I 2019 er videodømming i fotballen noe av det som diskuteres mest. Det finnes sterke meninger for og mot teknologien. Det er også de som er litt mer usikre.

Det er veldig tydelig at rettferdighet er viktig for de sportslige lederne i Eliteserieklassene på svarene som har kommet i denne undersøkelsen. Setter man det at alle de sportslige lederne er opptatt av rettferdighet i lys med svarene på om VAR kunne hjelpe norske dommere til å prestere på et høyere nivå begynner det å danne seg et bilde av positivitet for videodømming. 62,5% mener norske dommere vil prestere på et høyere nivå og kun 12,5% tror ikke de norske dommerne vil prestere bedre med VAR.

«VAR bryter opp spillet for mye» er et av de mest brukte argumentene i diskusjonen mot videodømming. Det synes ikke de norske sportslige lederne ifølge svarene deres i undersøkelsen. Det kommer en presisering om at det må legges til tid for bruk av VAR fra de sportslige lederne. Det er allerede med i reglementet, men en slik presisering kan tyde på at det er noen som opplever at det legges til for lite tid for bruk av VAR. I reglene står det at tidsbruken ikke er det viktigste når det kommer til VAR, men at avgjørelsen blir riktig. «Minimer tiden som brukes på å se situasjonen, uten at det går på bekostning av nøyaktigheten» (IFAB 2018). Det at tillegg i tid tas opp som et tema selv om det står i reglene kan tyde på at det er noe misnøye med enten tiden brukt på avgjørelser eller på tiden som legges til. Det er viktig at tiden som legges til reflekterer tiden brukt på stopp i spillet.

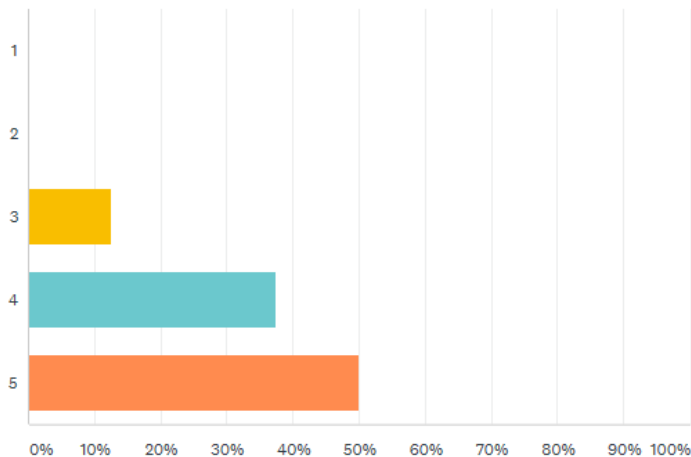
Flere sportslige ledere føler seg snytt for straffespark og røde kort på en av motstandernes spillere i sesongen 2018. Dette er kampavgjørende situasjoner der VAR kunne vært benyttet. Ingen av klubbens representanter tror det norske fotballproduktet blir dårligere om VAR innføres i norsk toppfotball. Det er også iøynefallende hvor samstemte de er når de skal sette ord på de største fordelene ved å innføre VAR i norsk fotball:

- Øke antallet korrekte og avgjørende situasjoner
- Korrekte avgjørelser
- Bedre vurderinger i scoringssituasjoner og ved utvisning
- Måldømming
- Korrekte avgjørelser på vanskelige og kampavgjørende situasjoner

- Rettferdighet
- At det blir riktigere resultat i kampene

Som skrevet tidligere er rettferdighet viktig for mer eller mindre alle de undersøkte.

Søylediagrammet under viser hvordan de sportslige lederne svarer på om rettferdighet er viktig i fotball:

Og når de skal sette ord på de største fordelene ved VAR tas rettferdighet opp som en positiv side ved VAR. Det vil ikke si at VAR=Rettferdighet, men det kan tyde på at med VAR blir fotballen mer rettferdig enn den er i dag og det er noe som er viktig for de norske klubbene.

Ikke overraskende er klubbene negative til å bidra finansielt til at VAR implementeres i norsk fotball. Men man legger også merke til at litt under en tredjedel (28,57%) av de undersøkte er i tvil og svarer med det hverken ja eller nei. VAR vil koste penger. Både utdanningen av dommere, nytt utstyr og et VAR-senter eller VAR-busser vil til sammen utgjøre en stor kostnad. Hvem har ansvaret for å ta denne kostnaden? Ansvaret er kanskje delt. Klare kandidater til å bidra finansielt til dette er slik jeg ser det: Norges Fotballforbund, Norsk Toppfotball, sponsorer, media og Discovery. Norges Fotballforbund siden det er de som administrerer ligaen og styrer norsk fotball. Norsk Toppfotball siden det er klubbenes interesseorganisasjon som representerer klubbene. Media siden fotballen og media er gjensidig avhengige av hverandre der fotballen får dekningen den trenger av media og media tjener annonsepenger på det de skriver. Discovery siden de er rettighetshaver av det norske fotballproduktet som vises på tv og strømmetjenester. Hvem som har det største ansvaret for å finansiere VAR er vanskelig å si, men et slags spleiselag mellom disse aktørene kan være et forslag. VG er samarbeidspartner for norske dommere i dag. Tidligere har Synsam også vært sponsor, men ingen har inngått ny avtale etter at Synsam sin gikk ut. En eventuell innføring av VAR vil kunne bli et hett sponsorobjekt for

de som skal overta for Synsam og eventuelle nye sponsorer også med alt fokuset og medieoppmerksomheten en eventuell innføring av VAR-systemet i Norge fører med seg. De fleste er fornøyd med måten VAR er bygd opp i dag. Forslaget til endring jeg kom med var en form for coaches challenge der kaptein eller trener kan få dommeren til å se en situasjon (som ikke inngår i VAR-reglementet i dag) de føler er oversett på nytt. Det var ingen stor begeistring for dette forslaget, men litt interesse hos enkelte. Om en form for coaches challenge skal bli tatt i bruk må det uansett gå hele veien til toppen. Det er IFAB som lager spillereglene og reglene og retningslinjer rundt VAR. Dette er et noe kontroversielt forslag som kan føre til mye krangel på små situasjoner, men som også kan påvirke spillernes oppførsel på banen der de ofte småkrangler på situasjoner slik reglene er i dag. Det er for eksempel ikke sjeldent man ser flere spillere på begge lag rekke armen i været for å signalisere at det er «deres» kast, corner, fem-meter eller lignende. Setter vi dette opp mot forutsetningene for at en endring skal være vellykket er det noen punkter som allerede er tilfredsstillt, mens andre punkter det må jobbes mer med. Det er ingen tvil om at det er skapt en følelse av krise for noen. Det er også utformet en klar visjon for hva man ønsker å oppnå med endringene. Det er når det kommer til at visjonen og strategien må kommuniseres ut i hele organisasjonen vi møter den første utfordringen. Det har vært skrevet side opp og side ned om VAR, men det kan virke som om det er mange ikke som har fått med seg visjonen bak. De sportslige lederne i Eliteserieklassene virker å ha forstått visjonen med VAR og er fornøyd med hvordan teknologien benyttes i dag. De ønsker ikke at det skal tas med flere ting eller noen form for coaches challenge. Vi ser også at klubbene fort kan bli en del av den sterke koalisjonen som står bak endringen. Mange av de sportslige lederne er positive til å prøve ut VAR allerede fra neste sesong. Et kortsiktig mål som ble nevnt tidligere i oppgaven er å igangsette tørrtreningen. Det neste målet kan for eksempel være å gjennomføre en kamp med videodømming i Norge. For eksempel i en cupkamp, som tidligere hintet til av NFF (Faglien og Walbækken 2018). Om omleggingen til VAR-systemet i Norge fungerer bra vil det neppe være utfordrende å befeste det i nye strukturer og prosesser. Kulturen blir delvis automatisk til ved dømming med VAR, men det er også viktig å være bevisst på å skape denne kulturen ved å legge til rette for den. Fagsamlinger for dommere kan bli en nøkkel til dette. Alle dommere skal følge spillereglene på samme måte. I en så kompleks idrett som fotball der ikke alle regler er svart/hvitt og opp til dommeren å tolke i hver situasjon kan det være utfordrende. Lista/linja dommeren legger i hver kamp kan være med på å differensiere dette fra kamp til kamp. En innføring av VAR kan muligens føre til økt fokus på dette

samt øke det ytre presset på at dommerne skal prestere på et høyt nivå. Det kan igjen bidra til økte vanskeligheter for dommere med å holde følelser som angst borte.

Dette var hypotesen før spørreundersøkelsen ble sendt ut:

Hypotese: Med bakgrunn av bildet malt i mediene er de sportslige lederne negative til norske dommere, men positive til å teste ut VAR i norsk fotball.

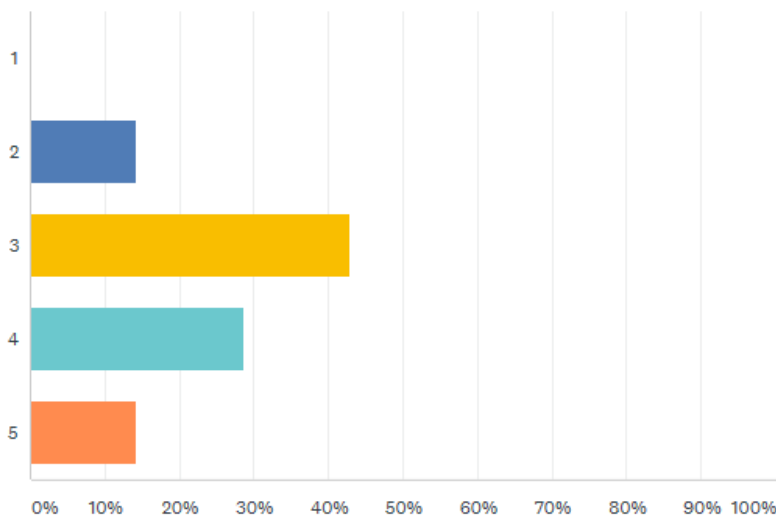
Svarene som kommer frem i undersøkelsen er ganske oppsiktsvekkende. De er ikke i nærheten av så negative til dommere som jeg trodde de kom til å være. De er også noe mer positive til VAR enn jeg hadde forventet.

6.0 Konklusjon

Denne oppgaven kan ikke med sikkerhet slå fast om VAR burde innføres i norsk fotball grunnet noe lavere deltagelse enn forventet og sprik i svarene på enkelte spørsmål. Men ut fra de svarene som har kommet kan det virke som om mange er positive til å teste ut VAR-systemet. VAR er for fullt på vei inn i de store europeiske ligaene og det er liten grunn til å tro at VAR vil ødelegge norsk fotball på noen måte. Systemet har blitt prøvd ut, men er også fortsatt i testfasen. Mye kan skje med regler og retningslinjer, men denne oppgaven finner ingen grunn til at man skal sitte lenger på gjerdet når det gjelder videodømming i norsk toppfotball.

Dette spørsmålet fra undersøkelsen understreker det.

Utsagn: «VAR burde innføres i Norge fra 2020» (svaralternativ: 1-5 der 1 er helt uenig, 5 er helt enig)

Utsagnet går altså på om VAR burde innføres i Norge allerede fra neste sesong og svarene her er kanskje enda mer positive enn forventet.

VAR har kommet raskt inn i fotballverden. I 2011 sa daværende dommersjef i Norge, Rune Pedersen, at «vi er langt unna videodømming i Tippeligaen og verden for øvrig. Norge vil ikke innføre dette uten at det gjøres av flere. Men, det kan muligens komme noe som kan ligne i forbindelse med mållinje teknologi» (Grønli 2011). Siden den gang har det skjedd mye og mange har tatt VAR i bruk. Endringen kom kanskje raskere enn dommersjefen så for seg den gang. VAR vil trolig ikke endre dommerrollen stort, men det kan være vanskelig å si før det har blitt prøvd ut over tid. Det er skrevet lite om fotballdommere med tanke på hvor stor sporten er (Pina, Passos, Duarte, Maynard 2017).

Nå som VAR har blitt implementert mange steder kan det kanskje også føre til at det blir gjort flere studier på dette temaet.

Det kommer frem av denne oppgaven at det ikke er dommerne som er «problemet» som fører til et ønske om VAR. De sportslige lederne i Eliteseriekubbene er relativt fornøyd med den norske dommerstanden. Det er heller en underliggende tro på teknologi og at en endring kan føre noe positivt med seg.

7.0 Referanser

- Australian Associated Press. (2018). FFA Review finds VAR technology failed during A-League grand final. The Guardian.
<https://www.theguardian.com/football/2018/may/06/ffa-review-finds-var-technology-failed-during-a-league-grand-final>
- Bal, B. S. & Dureja, G. (2012) Hawk Eye: A Logical Innovative Technology Use in Sports for Effective Decision Making
DOI: 10.2478/v10237-012-0006-6
[file:///C:/Users/USER/Downloads/\[20697244%20-%20Sport%20Science%20Review\]%20Hawk%20Eye_%20A%20Logical%20Innovative%20Technology%20Use%20in%20Sports%20for%20Effective%20Decision%20Making.pdf](file:///C:/Users/USER/Downloads/[20697244%20-%20Sport%20Science%20Review]%20Hawk%20Eye_%20A%20Logical%20Innovative%20Technology%20Use%20in%20Sports%20for%20Effective%20Decision%20Making.pdf)
- Baltzersen, Rolf K.. (2008) Hva er egentlig teknologideterminisme? Er forsøk på å tydeliggjøre begrepet gjennom å skille mellom nomologisk og normativ teknologideterminisme. Høgskolen i Østfold. Arbeidsrapport 2008:6.
<https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/147538>
- BBC (2018). VAR: How video assistant referees will benefit the Premier League
<https://www.bbc.com/sport/football/46357035>
- Benjamin Elisha Sawe (2018) World Atlas. The Most Popular Sports In The World. <https://www.worldatlas.com/articles/what-are-the-most-popular-sports-in-the-world.html>
- Dahlum, Sirianne. (2018). kvantitativ analyse. Store norske leksikon.
https://snl.no/kvantitativ_analyse
- Daviknes, Peder Lysholm (2019) Dommermentaliteten. Fotball.no
<https://www.fotball.no/globalassets/dommer/presentasjoner/dommermentaliteten---dommerseksjonen-2019.pdf>

- Digernes, Linda. (2006) Slakter Norske dommere. Dagbladet.
<https://www.dagbladet.no/sport/slakter-norske-dommere/66216672>
- Faglien, Elin og Walbækken, Marius. (2018) NFF vil teste ut VAR i 2019. TV 2.
<https://www.tv2.no/sport/9987618/>
- Fourfourtwo (2018)
<https://www.fourfourtwo.com/features/giant-boavista-flag-prevents-overtturning-ludicrously-offside-goal-var>
- From 1863 to the Present Day. FIFA.
<https://www.fifa.com/about-fifa/who-we-are/the-laws/index.html>
- Garganese, C. & Brown, S. (2018). VAR debate: is technology killing footballs soul or is it to stop injustice? Goal.
<https://www.goal.com/en/news/var-debate-is-technology-killing-football-soul-or-is-it/sl2e91hwlmr81rpfq0ukasnh>
- Grønli, Odd Håkon. (2011) Holdninger til innføring av videodømming i norsk toppfotball. Bacheloroppgave. Høgskolen i Molde Vitenskapelig høgskole i logistikk.
https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/152641/bachelor_gronli.pdf?sequence=1
- Haugen, Kjetil K. & Heen, Knut P. (2018). The competitive evolution of European top football – signs of danger. European Journal of Sport Studies Publish Ahead of Print
DOI: 10.12863/ejsax6x1-2018x1
file:///C:/Users/hakso1/Downloads/haugen-a_new.pdf
- Hjelvik, Eirik Nettet & Folvik, Herman (2018) Norske klubber over 20 millioner i minus. VG.
<https://www.vg.no/sport/fotball/i/zL25rK/norske-klubber-over-20-millioner-i-minus>

- Hjelseth, Arve. (2006) Mellom børs, katedral og karneval Norske supporterers forhandlinger om kommersialisering av fotball. Avhandling for dr.polit-graden Sosiologisk institutt Universitetet i Bergen.
http://bora.uib.no/bitstream/handle/1956/2019/Thesis_Hjelset.pdf;jsessionid=AD6192CE99A9FB0FCE23C881278F2D3C.bora-uib_worker?sequence=1
- Hoel, Jasmin. S. (2012) – Det er blitt lov å trakassere og latterliggjøre dommere. NRK.
https://www.nrk.no/sport/fotball/_-blitt-lov-a-trakassere-dommere-1.8358822
- Hayward, Paul. (2018) 'VAR is cleaning football': Fifa president Gianni Infantino holds court ahead of World Cup final. The telegraph.
<https://www.telegraph.co.uk/world-cup/2018/07/13/var-cleaning-football-fifa-presidentgianni-infantino-holds-court/>
- Holdbakk, Thomas. (2016) Toppdommerrollen I fotball. Masteroppgave. Universitetet i Agder. Fakultetet for Helse- og Idrettsvitenskap Institutt for folkehelse, idrett og ernæring.
<https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2413487/Holdbakk,%20Thomas%20Christoffer.pdf?sequence=1>
- IFAB (2018).The International Football Association Board. VIDEO ASSISTANT REFEREES (VARs)Implementation handbook for competitions conducting live experiments with video assistance for clear errors in match-changing situations
https://www.knvb.nl/downloads/bestand/9844/var-handbook-v8_final
- Jacobsen, Dag I. (2016). Hvordan gjennomføre undersøkelser. Cappelen Damm Akademisk.
- Jacobsen, Dag. I & Thorsvik, Jan. (2016) Hvordan organisasjoner fungerer. Kapittel 6 side 205. Fagbokforlaget
- Jacobsen, Dag. I & Thorsvik, Jan. (2016) Hvordan organisasjoner fungerer. Kapittel 11 side 404-405. Fagbokforlaget

- Johansen, B.T. & Erikstad, M.K. (2018). Når dommeren i fotball dømmer feil ... En videobasert analyse av straffspark situasjoner i Tippeligaen der norske toppdommere og toppspillere har vurdert at dommerens avgjørelse er feil. I T. Haugen & R. Høigaard (red). *Trender i idrettspsykologisk forskning i Skandinavia* (Kap. 10, s. 205–224). Oslo: Cappelen Damm Akademisk. DOI: <https://doi.org/10.23865/noasp.39.ch10>
Lisens CC-BY 4.0
<file:///C:/Users/USER/Downloads/1000339.pdf>
- Jones, Mark. (2017) Football's 7 greatest Cinderella stories of all time. Bleacher report
<https://bleacherreport.com/articles/1924032-football-s-7-greatest-cinderella-stories-of-all-time#slide6>
- Kilpatrick, Dan. (2018) VAR system is 'killing the emotion' of football - Mauricio Pochettino. ESPN
<http://www.espn.com/soccer/tottenham-hotspur/story/3401537/var-system-is-killing-the-emotion-of-football-mauricio-pochettino>
- KNVB. Refereeing 2.0
<https://www.knvb.com/themes/refereeing-2.0>
- Opsal, Signe. (2015) Husker du disse stormene?. NRK.
<https://www.nrk.no/sport/norske-fotballdommere-i-hardt-vaer-1.12350635>
- Panama Today. (2018) Infantino defends video assistant referee. Panama Today.
<https://www.panamatoday.com/sports/infantino-defends-video-assistant-referee-6436>
- Lawrence, Amy. (2006) In the 10 years since his first match in charge of Arsenal in October, here are 10 ways in which Wenger has changed English football. The Observer.
<https://www.theguardian.com/football/2006/oct/01/sport.comment1>

- Llorens, Moisés (2018) Luis Suarez: “You lose adrenaline and desire to celebrate with VAR”. AS.com.
https://en.as.com/en/2018/09/02/football/1535916238_376798.html
- Matches. (2019) IFAB
<http://theifab.com/projects/vars/participants-matches>
- Mathisen, Jesper. (2019) Twitter.
<https://twitter.com/jespermathisen/status/1123678819729182720>
- McMahon, Bobby (2017) The case for and against using video assistant referee technology at the FIFA 2018 World Cup finals. Forbes.
<https://www.forbes.com/sites/bobbymcmahon/2017/11/09/the-case-for-and-against-using-video-assistant-referee-technology-at-the-fifa-2018-world-cup-finals/>
- Marioni, Massimo. (2014) Aaron Hunt owns up to diving and gets referee to overturn penalty decision for Werder Bremen. Metro.
<https://metro.co.uk/2014/03/09/aaron-hunt-owns-up-to-diving-and-gets-referee-to-overturn-penalty-decision-for-werder-bremen-4495636/>
- Norges Fotballforbund. (2019) Fotball.no
https://www.fotball.no/globalassets/dommer/dommerinstruksjon/kampladelse_management-2018.pdf
- Nevill, A. M., Balmer, N. J., Williams, A. M. (2002) The influence of crowd noise and experience upon refereeing decisions in football. *Psychology of Sport and Exercise*. Volume 3, Issue 4, October 2002, Pages 261-272
https://ac.els-cdn.com/S1469029201000334/1-s2.0-S1469029201000334-main.pdf?_tid=a19c800f-7a19-4073-835e-657733f6b14f&acdnat=1542199532_0887e7f4386b6a1bec2dd59cf6a4b68b
- Patil, P. N., Salve, R. J., Pawar, K. R., Atre, Prof. Mrs. M. P. (2018).”Offside Detection in the Game of Football Using Contour Mapping.” *International Journal of Research in Engineering and Science (IJRES)*, vol. 06, no. 04, 2018, pp. 66–69.

<http://ijres.org/papers/Volume%206/Vol-Issue4/Version-2/I0604026669.pdf>

- Pina, J. A., Passos, A., Duarte, A. M., Maynard, T. (2017). Psychology of sport and exercise. Elsevier. Football refereeing: an integrate review

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1469029217300092?via%3Dihub>

- Reuters. (2018) World Cup VAR nor working says Iran coach. Radio New Zealand.

<https://www.radionz.co.nz/news/sport/360437/world-cup-var-not-working-says-iran-coach>

- Saba, E., Lidor, R., Morgulev, E., Arnon, E., Azar, O. & Bar-Eli, M. (2018): To dive or not to dive in the penalty area? The questionable art of deception in soccer,

International Journal of Sport and Exercise Psychology, DOI:

10.1080/1612197X.2018.1462100

<file:///C:/Users/USER/Downloads/Full-text.pdf>

- Sagdahl, Mathias. (2016) Det store norske leksikon.

<https://snl.no/rettferdighet>

- Spitz, J., Moors, P., Wagenmans, J., Helsen, W. F. (2018) The impact of video speed on the decision-making process of sports officials. Research: Principles and Implications <https://doi.org/10.1186/s41235-018-0105-8>

<https://doi.org/10.1186/s41235-018-0105-8>

<https://cognitiveresearchjournal.springeropen.com/track/pdf/10.1186/s41235-018-0105-8>

- Singh, Hemant. (2019) What is Video Assistant Referee (VAR) technology in football?. Jagranjosj.

<https://www.jagranjosh.com/general-knowledge/video-assistant-referee-var-technology-in-football-1550747870-1>

- Sæteren, Thomas Brekke (2017) – Må finne sin egen identitet som kamplleder. Fotball.no. Norges Fotballforbund.

<https://www.fotball.no/dommer/toppdommer/20172/--ma-finne-sin-egen-identitet-som-kamplleder/>

- Uefa Twitter (2018) Twittertråd

<https://twitter.com/uefa/status/1069569077100929025>

- Unibet. (2018) «Ny undersøkelse: Premier League mer populær enn Eliteserien. – TV-pakkene ikke verdt prisen, svarer nordmenn» NTB, 12.11.2018. (Lest 15. januar 2018)
<https://www.ntbinfo.no/pressemelding/ny-undersokelse-premier-league-mer-populaer-enn-eliteserien-tv-pakkene-ikke-verdt-prisen-svarer-nordmenn?publisherId=90079&releaseId=17856609>
- Wagaard, Mari Stanisic. (2016) Etske retningslinjer. Fotball.no
<https://www.fotball.no/dommer/nyttige-linker/etske-retningslinjer/>
- Wikborg, Jonas. (2018) Risikerer straff etter kraftig dommerutblåsning – legger seg flat for ordbruken. VG.
<https://www.vg.no/sport/fotball/i/m69bXL/risikerer-straft-etter-kraftig-dommerutblaasning-legger-seg-flat-for-ordbruken>
- Xinhua (2018) Ex-referee Collina says VAR is good for football. China Daily.
http://www.xinhuanet.com/english/2018-09/09/c_137455347.htm
- Øgar, Sindre. (2019) Reagerer på at RBK «aldri» får straffe imot: - Brutale tall!. VG.
<https://www.vg.no/sport/fotball/i/P3kEOz/reagerer-paa-at-rbk-aldri-faar-straft-imot-brutale-tall>

8.0 Vedlegg 1

Spørreundersøkelsen med svarprosent:

Rettferdighet og konkurransebalanse

Spørsmål 1: Opplever du at fotballen oppfattes urettferdig? (svaralternativ: 1-5 der 1 er helt uenig, 5 er helt enig)

1: 25,00%

2: 37,50%

3: 37,50%

4: 0,00%

5: 0,00%

Spørsmål 2: Er rettferdighet viktig i fotball? (svaralternativ: 1-5 der 1 er helt uenig, 5 er helt enig)

1: 0,00%

2: 0,00%

3: 12,50%

4: 37,50%

5: 50,00%

Spørsmål 3: Om VAR hadde blitt innført i Norge – tror du noen lag ville dratt en fordel i forhold til andre av det? (svaralternativ: 1-5 der 1 er helt uenig, 5 er helt enig)

1: 37,50%

2: 12,50%

3: 37,50%

4: 12,50%

5: 0,00%

Spørsmål 4: Dersom du tror noen lag ville dratt en fordel av VAR – ville det vært de beste lagene, lagene midt på tabellen, eller lagene nederst i Eliteserien? Hvis ingen, svar ingen.

Øverst: 12,50%

Midt: 0,00%

Nederst: 25,00%

Ingen: 62,50%

Dommerprestasjoner

Spørsmål 5: Synes du norske dommere opptrer profesjonelt? (svaralternativ: 1-5 der 1 er helt uenig, 5 er helt enig)

1: 0,00%

2: 12,50%

3: 37,50%

4: 50,00%

5: 0,00%

Spørsmål 6: Synes du norske dommere gjør en god jobb? (svaralternativ: 1-5 der 1 er helt uenig, 5 er helt enig)

1: 0,00%

2: 12,50%

3: 62,50%

4: 25,00%

5: 0,00%

Spørsmål 7: Tror du VAR (Video Assistant Referee) kunne hjulpet norske dommere til å prestere på et høyere nivå? (svaralternativ: 1-5 der 1 er helt uenig, 5 er helt enig)

1: 0,00%

2: 12,50%

3: 25,00%

4: 25,00%

5: 37,50%

VAR og tallene så langt

Spørsmål 8: Bryter VAR opp spillet for mye? (svaralternativ: 1-5 der 1 er helt uenig, 5 er helt enig)

1: 25,00%

2: 25,00%

3: 25,00%

4: 25,00%

5: 0,00%

Spørsmål 9: IFAB informerer om at under prøveprosjektet med VAR nå – ser dommeren en situasjon på nytt per tredje kamp. VAR sjekker i snitt 15 situasjoner per tredje kamp uten at det blir stopp i spillet. Endrer dette synet ditt? (svaralternativ: 1-5 der 1 er helt uenig, 5 er helt enig)

1: 12,50%

2: 25,00%

3: 50,00%

4: 0,00%

5: 12,50%

Spørsmål 10: Uten VAR dømmer dommerne riktig i 92,1% av scoringssituasjonene på banen. Med VAR økes treffprosenten til 99,2%. Ville en slik økning i treffprosent på dømmingen av scoringer være noe du ønsker i Norge? (svaralternativ: 1-5 der 1 er helt uenig, 5 er helt enig)

1: 0,00%

2: 0,00%

3: 12,50%

4: 50,00%

5: 37,50%

Sportslig klubbperspektiv

Spørsmål 11: I Eliteserien 2018 ble det dømt 47 straffespark. Det ble scoret på 36 straffespark og bommet på 11 fordelt på 480 kamper. Mener du at klubben du representerer tildelt for få straffespark? (svaralternativ: 1-5 der 1 er helt uenig, 5 er helt enig)

1: 25,00%

2: 12,50%

3: 25,00%

4: 25,00%

5: 12,50%

Spørsmål 12: Var det noen straffespark din klubb ble tildelt som ikke skulle vært straffe?

(svaralternativ: 1-5 der 1 er helt uenig, 5 er helt enig)

1: 50,00%

2: 12,50%

3: 37,50%

4: 0,00%

5: 0,00%

Spørsmål 13: Mener du at det ble scoret mål mot ditt lag som ikke skulle blitt stående som tellende mål i Eliteserien 2018? (svaralternativ: 1-5 der 1 er helt uenig, 5 er helt enig)

1: 0,00%

2: 0,00%

3: 25,00%

4: 37,50%

5: 37,50%

Spørsmål 14: Er det noen som ikke ble utvist – men som skulle vært det mot din klubb i 2018-sesongen? (svaralternativ: 1-5 der 1 er helt uenig, 5 er helt enig)

1: 0,00%

2: 12,50%

3: 37,50%

4: 25,00%

5: 25,00%

Spørsmål 15: Mener du det norske fotballproduktet blir bedre om VAR innføres?

(svaralternativ: 1-5 der 1 er helt uenig, 5 er helt enig)

1: 0,00%

2: 0,00%

3: 62,50%

4: 25,00%

5: 12,50%

Spørsmål 16: Mener du at VAR vil ødelegge det norske fotballproduktet? (svaralternativ: 1-5 der 1 er helt uenig, 5 er helt enig)

- 1: 12,50%
- 2: 50,00%
- 3: 25,00%
- 4: 12,50%
- 5: 0,00%

Skriveoppgaver / kvalitative spørsmål

Spørsmål 17: Hva mener du er de største fordelene med å innføre VAR i norsk fotball?

(kvalitativ skriveoppgave)

Svar 1: Øke antallet korrekte og avgjørende situasjoner

Svar 2: Korrekte avgjørelser

Svar 3: Bedre vurderinger i scoringssituasjoner og ved utvisning

Svar 4: Måldømming

Svar 5: Korrekte avgjørelser på vanskelige og kampavgjørende situasjoner

Svar 6: Rettferdighet

Svar 7: At det blir riktigere resultat i kampene

Spørsmål 18: Hva mener du er de største ulempene med å innføre VAR i norsk fotball?

(kvalitativ skriveoppgave)

Svar 1: Stopp i spillet og fortsatt vil man ha i enkelte tilfeller ha utfordringer med å avgjøre en situasjon

Svar 2: Det blir dømt på situasjoner som normalt sett ikke ville blitt dømt på. Fotballen mister den umiddelbare skjønnsutøvelsen som gjør spillet mer severdig og intenst

Svar 3: Stopp av flyten i spillet. Krever økte ressurser

Svar 4: økt fokus på dommerne heller en utøvelsen av sporten

Svar 5: Vet ikke

Svar 6: Ser ingen, må være en eventuell kostnad

Svar 7: At det kommer antagelig til å koste mye mer enn det er verdt!

VAR

Spørsmål 19: Utsagn: «VAR burde innføres i Norge fra 2020» (svaralternativ: 1-5 der 1 er helt uenig, 5 er helt enig)

- 1: 0,00%
- 2: 14,29%

3: 42,86%

4: 28,57%

5: 14,29%

Spørsmål 20: Burde VAR kun brukes i Eliteserien, eller burde det innføres i OBOS-ligaen og Toppserien også?

Kun Eliteserien: 57,14%

Både Eliteserien og OBOS-ligaen: 0,00%

Både Eliteserien og Toppserien: 0,00%

Alle tre: 42,86%

Ingen, VAR burde ikke innføres i Norge: 0,00%

Spørsmål 21: Dersom VAR innføres i Eliteserien – er klubben du representerer villig til å bidra med finansieringen av implementeringen av VAR? (svaralternativ: 1-5 der 1 er helt uenig, 5 er helt enig)

1: 42,86%

2: 28,57%

3: 28,57%

4: 0,00%

5: 0,00%

Klubben

Spørsmål 22: Hva slags budsjett er det i klubben du representerer?

< 30 millioner kroner: 0,00%

30-45 millioner kroner: 14,29%

46-59 millioner kroner: 28,57%

60-75 millioner kroner: 14,29%

76-90 millioner kroner: 28,57%

Over 91 millioner kroner: 14,29%

Spørsmål 23: Er det storskjerm på stadion til din klubb?

Ja: 71,43%

Nei: 28,57%

Det er planlagt i nær fremtid: 0,00%

Spørsmål 24: Hvilken plassering kom din klubb på i Eliteserien 2018?

1-4: 16,67%

5-8: 33,33%

9-14: 33,33%

Rykket opp fra OBOS-ligaen: 16,67%

Utforming av VAR

Spørsmål 25: Slik VAR er i dag blir ikke alle situasjoner dømt av VAR. Det er kun klare oversette situasjoner ved mål/ikke mål, straffe/ ikke straffe, direkte rødt kort og feil identitet. Burde det være flere ting som blir tatt med her? (svaralternativ: 1-5 der 1 er helt uenig, 5 er helt enig)

1: 42,86%

2: 42,86%

3: 14,29%

4: 0,00%

5: 0,00%

Spørsmål 26: I blant annet NHL (National Hockey League) og NFL (National Football League) i USA har det blitt praktisert ulike versjoner av «coaches challenge» der hovedtreneren kan be dommeren se en situasjon på nytt. Er det noe du mener burde bli innført i VAR i fotball også?

1: 71,43%

2: 14,29%

3: 0,00%

4: 14,29%

5: 0,00%

Spørsmål 27: Om du er positiv til en type «coaches challenge», hvor mange ganger skal en trener få lov til å utfordre dommerens avgjørelse?

En gang per kamp: 71,43%

En gang per omgang: 28,57%

to ganger per omgang: 0,00%

Ubegrenset antall: 0,00%

Spørsmål 28: Dersom dommeren gjør om avgjørelsen sin (treneren hadde rett i sin «challenge»). Skal man da få tilbake sitt/sine challenge-forsøk?

Ja: 71,43%

Nei: 28,57%

Spørsmål 29: Hvis dommeren ikke gjør om avgjørelsen sin (treneren hadde feil i sin «challenge») Burde treneren miste sin «challenge» da?

Ja: 71,43%

Nei: 28,57%

Spørsmål 30: Hvis dommeren ikke gjør om avgjørelsen sin (treneren hadde feil i sin «challenge») Burde treneren miste ett bytte da? (Ved en slik ordning kan man ikke utfordre dommerens avgjørelse om man allerede har benyttet seg av alle byttene)

Ja: 0,00%

Nei: 100,00%

Spørsmål 31: Har du forslag til andre typer straff til en trener som «challenger» dommeren uten at det er rett? (kvalitativ skriveoppgave)

Svar 1: Nei

Svar 2: Nei (tillegg i tid, naturligvis)

Svar 3: Nei

Svar 4: Nei

Svar 5: Nei

Svar 6: Synes ikke det skal innføres.